

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Bc. Eva Sovadinová

**Implementace rozhodnutí Panelu (WTO) Evropskou unií v rámci
obchodních sporů**

Diplomová práce

Olomouc 2016

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Implementace rozhodnutí Panelu (WTO) Evropskou unií v rámci obchodních sporů* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne

.....
Bc. Eva Sovadinová

PODĚKOVÁNÍ

Vřelé poděkování patří vedoucímu práce panu doc. JUDr. Václavu Stehlíkovi, LL.M. Ph.D. za odborné vedení, podnětné připomínky a trpělivost při zpracování mé diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce s názvem *Implementace rozhodnutí Panelu (WTO) Evropskou unií v rámci obchodních sporů* předkládá ucelený vhled do této problematiky a zaměřuje se na obchodní spory vedené mezi Evropskou unií a dalšími členy Světové obchodní organizace. Cílem práce je případová studie vybraných obchodních sporů, na jejímž základě je zodpovězena otázka, zda Evropská unie implementuje rozhodnutí Panelu řádně, včas a bez rozdílu, a zda tím tak naplňuje mezinárodní závazky plynoucí z čl. 216 SFEU. Zkoumaným jevem případové studie je tedy ona implementace. Teoretická část práce představuje Světovou obchodní organizaci a její systém řešení sporů a naplňuje tak dílčí cíl práce, který umožňuje čtenáři se v praktické části lépe zorientovat a pochopit danou problematiku.

Klíčová slova:

WTO, EU, právo WTO, systém pro řešení sporů, rozhodnutí Panelu, implementace, případová studie obchodních sporů.

Abstract

The thesis titled „*Implementation of decisions of Panel (WTO) related to trade disputes by the European union*“ presents a comprehensive insight into this issue and focuses on trade disputes filed between the European Union and other WTO members. It focuses upon the final stage of the dispute settlement system in the WTO. The aim of the work is a case study of selected trade disputes on the basis of which is the question of whether the European Union implements the decision of the Panel properly, on time and without discrimination, and that it is thus fulfilling the international obligations arising from Art. 216 TFEU. Examined case studies of the phenomenon is thus implementations. The theoretical part presents the World Trade Organisation and its dispute settlement system and thus fulfills a partial objective, which enables readers in the practical part better navigate and understand the problem.

Keywords

WTO, EU, Dispute Settlement System, Panel decisions, implementation, direct effect of WTO law, trade disputes.

Obsah

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1. SVĚTOVÁ OBCHODNÍ ORGANIZACE (WTO).....	10
1.1 Právní rámec WTO	10
1.1.1 Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů (DSU)	11
1.2 Postavení a prosazování práva WTO v EU	11
1.2.1 Přímý účinek práva WTO v právním řádu EU – příslušná judikatura	12
2. SYSTÉM ŘEŠENÍ SPORŮ V RÁMCI WTO.....	16
2.1 Vývoj řešení sporů.....	16
2.1.1 Období 1995-1999.....	16
2.1.2 Období 2000-2004.....	16
2.1.3 Období 2005-2012.....	17
2.2 Orgány WTO při řešení sporů – DSB, Panel a Odvolací orgán	17
2.2.1 Dispute Settlement Body	17
2.2.2 Panel	17
2.2.3 Odvolací orgán	17
2.3 Jednotlivé fáze řízení	18
2.3.1 Konzultace	18
2.3.2 Panel	18
2.3.3 Odvolací řízení	19
2.3.4 Implementace rozhodnutí	19
II. PRAKTICKÁ ČÁST	23
3. METODIKA PRÁCE, CÍL A HYPOTÉZA	24
3.1 Cíl práce.....	24
3.2 Hypotéza.....	24
3.3 Metodika.....	24
4. PŘÍPADOVÁ STUDIE VYBRANÝCH OBCHODNÍCH SPORŮ EU ŘEŠENÝCH NA PŮDĚ WTO	25
4.1 Banana dispute (Banánová válka)	25
4.1.1 Základní popis obchodního sporu	25
4.1.2 Podstata a průběh řešení sporu	25

4.1.3 Výsledek sporu a jeho dopad na vzájemné vztahy aktérů	27
4.1.4 Implementace rozhodnutí Panelu	29
4.2 Hovězí maso	30
4.2.1 Základní popis obchodního sporu	30
4.2.2 Podstata a průběh řešení sporu	31
4.2.3 Výsledek sporu a jeho dopad na vzájemné vztahy aktérů	33
4.2.4 Implementace rozhodnutí Panelu	34
4.3 Airbus vs. Boeing	35
4.3.1 Základní popis obchodního sporu	35
4.3.2 Podstata a průběh řešení sporu	36
4.3.3 Výsledek sporu a jeho dopad na vzájemné vztahy aktérů	39
4.3.4 Implementace rozhodnutí Panelu	39
4.4 Seal products – produkty z tulení kůže.....	40
4.4.1 Základní popis obchodního sporu	40
4.4.2 Podstata a průběh řešení sporu	41
4.4.3 Výsledek sporu a jeho dopad na vzájemné vztahy aktérů	42
4.4.4 Implementace rozhodnutí Panelu	43
4.5 EC Biotech.....	44
4.5.1 Základní popis obchodního sporu	44
4.5.2 Podstata a průběh řešení sporu	45
4.5.3 Výsledek sporu a jeho dopad na vzájemné vztahy aktérů	47
4.5.4 Implementace rozhodnutí Panelu	48
5. KVALITATIVNÍ ZHODNOCENÍ	50
ZÁVĚR	52
SEZNAM LITERATURY	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	62
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	63

Úvod

Rámec problematiky

Mezinárodní obchod je základní formou propojení ekonomik téměř všech států světa a jejich vzájemné vztahy v něm hrají důležitou roli. Nicméně za účelem vyvarování se nekontrolovatelného protekcionismu států postupně vznikaly snahy o liberalizaci světového obchodu. Jednou ze snah lze považovat *Všeobecnou dohodu o clech a obchodu – GATT*, která se vlivem vyjednávání členských států transformovala do *Světové obchodní organizace (WTO)*, která reguluje za pomoci svých norem světový obchod. WTO funguje na myšlence idealismu a usiluje o spolupráci všech členů a jejich zájmem je ničím neomezený mezinárodní obchod. Ne vždy se tomu tak daří a v důsledku obcházení pravidel WTO dochází ke sporům mezi smluvními stranami členských států.

Právo a mezinárodní obchod byli předmětem mého předešlého bakalářského studia již na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a téma této předkládané diplomové práce je propojením získaných vědomostí jak předešlého studia, tak nynějšího magisterského – obor Evropská studia se zaměřením na evropské právo. Obecná problematika systému řešení sporů v rámci WTO je zpracována mnoha autory nejen u nás, ale i v cizojazyčné literatuře, nicméně však doposud tato problematika nebyla blíže a hlouběji zkoumána z hlediska jednotlivých členských států WTO. Domnívám se, že téma práce *Implementace rozhodnutí Panelu Evropskou unií* je inspirativní oblast poznání i v tom ohledu, jak je Evropská Unie způsobná, když se role obrátí a ocitne se v pozici „implementátora“, jak sama vyžaduje u svých členů.

Cíl a hypotéza práce

Hlavním cílem předkládané práce je případová studie obchodních sporů a tím tak odpovědět na otázku, zda Evropská unie implementuje rozhodnutí Panelu řádně, včas a bez rozdílu, a zda tím tak naplňuje mezinárodní závazky plynoucí z čl. 216 SFEU. Teoretická část práce naplňuje dílčí cíl, kterým je seznámení se Světovou obchodní organizací, její systém právních norem a systém řešení sporů.

Na základně této výzkumné otázky - *Implementuje EU rozhodnutí Panelu řádně, včas a bez rozdílu?*, se budu snažit potvrdit či vyvrátit stanovenou hypotézu: *„Evropská unie implementuje řádně, včas a bez rozdílu rozhodnutí vydaná Panelem (DSB) v rámci dodržování mezinárodních závazků plynoucích z čl. 216 SFEU.“*

Struktura práce

Diplomová práce je pro přehlednost systematizována do dvou částí – teoretická a praktická část.

Teoretická část je základnou pro pochopení problematiky a představuje Světovou obchodní organizaci, systém právních norem a povahu práva WTO s ohledem na přímý účinek a vztah k právu evropskému. Dále je v úvodních kapitolách dotčen systém řešení sporů s důrazem na konečnou fázi procesu – implementaci rozhodnutí. Všeobecně vzato slouží tato část jako foyer pro případovou studii a osvětluje důležitost této fáze procesu.

Těžištěm práce je praktická část, která je věnována samotnému výzkumu, kde jsou provedeny případové studie obchodních sporů, jakožto koncepce kvalitativní výzkumné metody, která umožňuje detailní zkoumání jednoho či malého počtu případů, u kterého sleduje daný jev. V tomto případě je sledovaným jevem implementace a objektem je zde Evropská unie. Ve třetí kapitole je rozebrána metodika prováděného výzkumu a celá čtvrtá kapitola je věnována případové studii. Výstupem je pátá kapitola, ve které je provedeno závěrečné kvalitativní zhodnocení.

Literatura

Hlavní teoretickou platformou pro porozumění problematiky bude odborná cizojazyčná publikace *The Law and Policy of the World Trade Organization* od Peter Van den Bossche z Univerzity v Cambridge, která je doplněná o třetí vydání v roce 2013, tudíž je aktuální a pro svou obsáhlost umožňuje detailně porozumět fungování Světové obchodní organizace. Tato kniha bude doplněna českou odbornou publikací – *Právo Světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva* od prof. Judr. Naděždy Rozehnalové, CSc. a kolektivu z Masarykovy univerzity v Brně. Jako podpůrné zdroje budou použity odborné články.

Pro sběr dat a dokumentů pro případovou studii bude čerpáno převážně z internetových zdrojů. Jedná se především o oficiální webovou databázi www.wto.org doplněnou www.europarl.europa.eu a oficiální stránky Ministerstva pro zahraniční věci www.mzv.cz a další odborné články.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Světová obchodní organizace (WTO)

Světová obchodní organizace (World Trade Organization - WTO) je mezivládní organizací se sídlem ve švýcarské Ženevě. Jejím hlavním úkolem je vytváření pravidel mezinárodního obchodu a následné zajišťování, jestliže jsou dodržována. Vznik WTO se datuje k roku 1994, kdy se během vyjednávání Uruguayského kola v rámci Všeobecné dohody o clech a obchodu jednotliví účastníci jednání dohodli na ustanovení mezinárodní organizace, která by dohlížela na mezinárodní obchod a na otázky s ním spojené. Její fungování se započalo 1. ledna 1995. V současné době WTO sdružuje 164 členů.¹

Výchozím cílem WTO je tedy liberalizace mezinárodního obchodu. Tohoto cíle má být dosahováno prostřednictvím mezinárodních smluv, ke kterým jednotlivé státy přistupují současně se vstupem do WTO. Rozsah těchto smluv je nesmírně velký, a protože jde o právní text jako kterýkoli jiný, vznikají při jeho aplikaci interpretační problémy. Z tohoto důvodu je nutné, aby WTO měla vlastní systém, který umožňuje řešení sporů vznikajících mezi jednotlivými členskými státy ohledně aplikace a interpretace dohod sdružených pod WTO, respektive jejich jednotlivých ustanovení.²

1.1 Právní rámec WTO

WTO je po právu prisuzována role „normotvůrce“, neboť upravuje spletitý systém vztahů mezi svými členy. Tento systém zastřešuje složitou za to však komplexní strukturu mezinárodních smluv. Nicméně prameny práva WTO mají odlišnou povahu z hlediska právní závaznosti, některé prameny práva obsahují práva a povinnosti, která jsou vymahatelná před orgány WTO (Panel, Appellate Body, apod.) a další prameny slouží pouze k objasnění či výkladu práva WTO.³ Z tohoto stručného nástinu vyplývá, že klasifikace pramenu práva WTO nebude otázkou s jednoduchou odpovědí, dokazují to i mj. mnohé diskuze.

V případě určité systemizace pramenů WTO lze hovořit o tzv. *hard law* a *soft law*.

K *hard law* pramenům patří:

- Dohoda o zřízení světové obchodní organizace
- všechny její přílohy
 - Příloha 1A – mnohostranné dohody o obchodu se zbožím

¹ WTO. *About WTO – What we are* [online]. wto.org., 2016 [cit. 19. dubna 2016]. Dostupné na <https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm>.

² VAN DEN BOSSCHE, Peter; ZDOUC Werner. *The Law and Policy of The World Trade Organization – Text, Cases and Materials*. 3. vydání. New York: Cambridge University Press, 2013. 79-94 s.

³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kolektiv. *Právo světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva*. 1. vydání. Brno: Munipress, 2010. 60 s.

- Příloha 1B – GATS
- Příloha 1C – TRIPS
- Příloha 2 – **Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů (DSU)**
- Příloha 3 – Mechanismus přezkoumávání obchodní politiky (TPRM)
- Příloha 4 – Vícestranné obchodní dohody

- inkorporované dohody (např. Pařížská úmluva o ochraně průmyslového vlastnictví, Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl, ...).

Do *soft law* pramenů bývá řazeno:

- akty a dokumenty některých orgánů WTO (např. zprávy Panelu a Odvolacího orgánu v rámci řešení sporů)
- deklarace (ministerské deklarace).⁴

Mezi adresáty práv a povinností, které plynou z výše představených pramenů práva WTO se řadí jednotlivé členské státy či celní území. Ti musejí dodržovat závazky plynoucí z tohoto členství při utváření obchodní politiky.⁵ Nabízí se řada otázek související s dopadem práva WTO a jeho přímý účinek na území členských států a konkrétně i vztah k právnímu řádu Evropské unie. Otázky přímého účinku práva WTO budou objasněny v samostatné podkapitole (2.2.1) s ohledem na jejich náročnost.

1.1.1 Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů (DSU)

Výše uvedený právní rámec je nucen přijmout každý stát, pakliže chce být členem WTO, prakticky se jedná o pasivní přizpůsobení již existujícího systému norem. Z této množiny právních norem neuniká ani *Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů*, kterému je podroben celý proces při řešení sporů mezi členskými státy nastalých v okruhu zájmu WTO. Obsahuje 27 článků a 4 Přílohy. Zakotvuje orgány systému při řešení sporů a celou jeho proceduru. Viz kapitola č. 2.

1.2 Postavení a prosazování práva WTO v EU

Právo WTO se obecně považuje za součást mezinárodního práva veřejného, přesněji řečeno je součástí práva mezinárodního obchodu, které tvoří jádro mezinárodního práva ekonomického. Jelikož jsou dohody v gesci WTO mezinárodního původu, jedná se o dohody

⁴ *A handbook on the WTO dispute settlement system*. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 28-37 s.

⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kolektiv. *Právo světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva*. 1. vydání. Brno: Munipress, 2010. 61 s.

mezi státy. Jejich účelem je mj. odstraňovat překážky mezinárodního obchodu a usnadnit tímto způsobem obchodní styk jednotlivců ze členských států WTO. V tomto kontextu vyvstává zásadní otázka – zda je umožněno se dovolávat práv a povinností plynoucích z těchto dohod i jednotlivci fungujícímu na území daného členského státu, to znamená, zda je těmto dohodám přiznán přímý účinek. V následující odpovědi bude zohledněn pohled jednotlivce na území EU.⁶

V praxi by to zjednodušeně znamenalo možnost se dovolávat práva WTO jednotlivcem před národními soudy členských států při tvrzení, že EU porušuje subjektivní práva tohoto jednotlivce vyplývající z práva WTO. Na tuto problematiku vztahu evropského práva s právem WTO je možno se dívat ze tří pohledů - hledisko mezinárodního práva veřejného, dále ústavního práva a v neposlední řadě odklon od evropského práva ve prospěch práva WTO, což bude předmětem této kapitoly.⁷

1.2.1 Přímý účinek práva WTO v právním řádu EU – příslušná judikatura

Z pohledu evropského práva, jak již bylo předesláno v hypotéze této práce, je rozhodující čl. 216 odst. 2 SFEU, který říká: „*Dohody uzavřené Unii jsou závazné pro orgány Unie i pro členské státy.* V hierarchii pramenů práva se objevují názory, že takové mezinárodní smlouvy zaujímají místo mezi primárním a sekundárním právem. Zmíněný čl. 216 SFEU však na otázku přímého účinku neodpovídá, proto je nasnadě se uchýlit k judikatuře Evropského soudního dvora (SDEU).⁸ Níže jsou vybrány judikáty SDEU, na kterých lze demonstrovat přímý účinek práva WTO.

Nastává ideální situace, kdy se role může ujmout SDEU a vyplnit tak mezeru neúplných Dohod, které o přímém účinku mlčí. V případě **Haegeman vs. Belgie** se tohoto SDEU zhostil prvně, když konstatoval, že Dohody jsou nedílnou součástí evropského práva. Jednalo se však o pouhé proklamování bez žádného odůvodnění. Proto bylo jasné, že argumentaci bude nutno rozšířit v další judikatuře.⁹

Mezníkem, kdy se SDEU začal zaobírat otázkou přímého účinku, byl rozsudek **International Fruit Company**, ve kterém Soudní dvůr došel k závěru, že GATT 47 nemá

⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kolektiv. *Právo světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva*. 1. vydání. Brno: Munipress, 2010. 61 s.

⁷ Tamtéž

⁸ CRAIG, Paul; DE BÚRCA, Gráinne. *EU Law: Text, Cases and Materials*. 5. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2011. 303 s.

⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 30. 4. 1974, věc C 181/73. In: In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 23. 6. 20132]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>

přímý účinek. Své rozhodnutí odůvodnil tak, že GATT 47 nezakládá natolik jasná a zřetelná pravidla, která by mohla být vymáhána jednotlivci před národními soudy. Není se čemu divit, neboť GATT 47 ponechával členům značnou míru flexibility. Nicméně v tomto duchu se nesla jeho argumentace i po transformaci GATT 47 ve WTO.¹⁰ V následující judikatuře ale dospěl k výjimkám z výše uvedeného tvrzení.

SDEU rozhodl, že tam, kde právo EU implementuje konkrétní ustanovení GATT, může být dohoda použita pro potřeby interpretace práva EU. Stalo se tak v rozhodnutí ve věci **Nakajima** a **Fediol**, která naznačila dva scénáře. Při přezkoumávání zákonnosti aktů EU by přicházelo v úvahu použít právo GATT/WTO, v tomto případě se hovoří o výjimce z této doktríny - transpoziční a referenční.¹¹

V prvním případě, Nakajima, byla definována výjimka transpoziční. Hovoří se o ní z toho důvodu, že antidumpingové nařízení Rady č. 2176/84/ES bylo přijato se záměrem provedení čl. XI GATT 1947 a antidumpingového kodexu GATT do evropského práva. SDEU měl za úkol posoudit, zda výše zmiňované nařízení je v souladu s kodexem. Poprvé SDEU byl nucen vybočit ze svého dosavadního výkladu a mezi nařízením a kodexem neshledal rozpor.¹²

V případě Fediol se jednalo o referenční výjimku. SDEU si uvědomoval, že ve své předešlé judikatuře rozhodl v neprospěch přímého účinku práva WTO. Z toho však nevyplývalo, zda by se mohl jednotlivec domáhat o posouzení souladu GATT s nelegální obchodní praktikou ve smyslu nařízení ES a následně požadovat u ESD přezkum legality rozhodnutí o konkrétní žádosti. Jednotlivci, kteří utrpěli škodu, která vznikla důsledkem porušení práva WTO Evropskou unií se domnívají, že udělení přímého účinku právu WTO by mohlo být řešením jejich problémů.¹³ Fediol žádal Komisi o posouzení obchodních praktik Argentiny, které dle organizace Fediol byly v rozporu s právem WTO. Avšak Komise ve svém rozhodnutí nebrala v potaz nařízení Rady č.2641/84/ES, které v čl. 2 jednotlivcům dávalo možnost se dovolávat mezinárodního práva (GATT 1947).

¹⁰ BARANI, Luca. *Relationship of the EU legal order with WTO law* [online]. Institut of European Studies, 2009 [cit. 14. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/pais/research/researchcentres/csgr/garnet/workingpapers/7009.pdf>>.

¹¹ ERRICO, John. *The WTO in the EU: Unwinding the Knot*. [cit. 12. června 2016]. Dostupné na <<http://www.lawschool.cornell.edu/research/ILJ/upload/Errico-final.pdf>>.

¹² ERRICO, John. *The WTO in the EU: Unwinding the Knot*. [cit. 12. června 2016]. Dostupné na <<http://www.lawschool.cornell.edu/research/ILJ/upload/Errico-final.pdf>>.

¹³ ŽIVIČNJAK, Ivana. *Effect of WTO Law in the EU and the Individual's Right to Damages by a Breach of WTO Law* [online]. CYELP, 2012 [15.dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/150/107>>.

Z tohoto důvodu Fediol podal k SDEU žalobu na neplatnost dle čl. 263 SFEU. Podstatou je, že SDEU při svém rozhodování postupně interpretoval a aplikoval ustanovení GATT.¹⁴

Rozsudek SDEU **Léon Van Parys** pojednává o přímém účinku **rozhodnutí/doporučení DSB (Panelu)**. V tomto případě se SDEU opět obrátil ke svému konzervativnímu postoji a přímý účinek neuznal, odůvodnění nacházel v koncepci systému řešení sporů v rámci WTO. Neboť i s ohledem na pevně stanovené lhůty v řízení, se celý průběh opírá hlavně o jednání mezi státy. Navíc i skutečnost, že by měly národní soudy členských států EU posuzovat soulad evropského práva s právem WTO jen na základě vypršení lhůty pro implementaci rozhodnutí DSB/Panelu by mohlo přispět k znevažení snahy EU o dosažení řešení, které je přijatelné pro obě strany.¹⁵

Dalším vybraným judikátem se zásadním dopadem byl případ **Biret**, tématem sporu byla **mimosmluvní odpovědnost EU** za škodu vyplývající z neprovedeného rozhodnutí DSB/Panelu v rozumné době. Společnost Biret International požadovala náhradu škody, která byla způsobena zákazem dovozu hovězího masa s obsahem hormonů. Pozoruhodné bylo stanovisko generálního advokáta, které odporovalo následnému rozhodnutí ve věci SDEU.¹⁶ Generální advokát se domníval, že by měla být EU plně odpovědná za škodu vzniklou neprovedením rozhodnutí. Obecně by se pak v situaci nesplnění uložené povinnosti po uplynutí rozumné doby, se může přisuzovat právu WTO přímý účinek.¹⁷

Pro shrnutí a argumentaci SDEU je nutno zmínit, že se nestaví vůbec do pozice obhájce či zastávce přímého účinku práva WTO. I když je SDEU znám svým negativním postojem k takovým účinkům, není vhodné v tomto ohledu zobecňovat a postoj SDEU závisí na tom, o jakou konkrétní normu práva WTO se jedná.¹⁸

Avšak z obecného hlediska je možno uvést argument tzv. „demokratického deficitu“ ve WTO, který spočívá v dělbě moci uvnitř orgánové struktury a tudíž má vliv i na normotvornou funkci. Jedná se totiž o proces mezivládního charakteru, ve kterém figurují

¹⁴ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. 3. 2005, *Leon Van Parys NV v BIRB*, C-377/02, Sb.rozh.

¹⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kolektiv. *Právo světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva*. 1.vydání. Brno: MuniPress, 2010. 119 s.

¹⁶ LISSEL, Elenor. *Conflicts between WTO Law and EC Law - A study on antidumping legislation and direct effect* [online]. Lund University [cit. 20.dubna 2016]. Dostupné na <<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1334406&fileId=1646273>>.

¹⁷ ERRICO, John. *The WTO in the EU: Unwinding the Knot*. [cit. 12. června 2016]. Dostupné na <<http://www.lawschool.cornell.edu/research/ILJ/upload/Errico-final.pdf>>.

¹⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kolektiv. *Právo světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva*. 1.vydání. Brno: MuniPress, 2010. 120 s.

národní parlamentní orgány a zástupci veřejnosti. Důvodem nepřiznání přímého účinku práva WTO je vyčítána i jeho nedostatečná jasnost a přesnost.¹⁹

Bez zastání zúčastněných stran či SDEU je nutno nazírat na problematiku přímého účinku širší optikou. Stejně stanovisko zaujímá např. i USA, které se dokonce vyjednaly v roce 1994 dohodu - Uruguay Round Agreements Act (URAA), která se zabývá právním účinkem dohod a rozhodnutí vydaných v rámci WTO. Na základě tohoto aktu má vnitrostátní právo USA přednost před protichůdnými ustanoveními výše zmíněných dohod a zakazuje soukromoprávní opravné prostředky plynoucí z jejich údajného porušování.²⁰

S ohledem na tuto skutečnost je zjevné, že v případě jsou-li porušovány ustanovení Dohod WTO, jednotlivec se nemůže domáhat svých práv a povinností před národními soudy, resp. jeho možnost se domáhat je velmi omezená, viz výjimky definované v případě Nakajima a Fédiol. Proto implementace rozhodnutí Panelu neúspěšnou stranou sporu, tedy členským státem, jakožto adresátem mezinárodního práva veřejného, je jedinou cestu k ukončení protiprávního stavu a dosažení nápravy a tím dodržování pravidel fungování mezinárodního obchodu.

¹⁹ HUANG, Xian Yu. *The Study of the Conflicts between the European Union (Regional Economies) and the World Trade Organization* [online]. International Journal of Social Science and Humanity, 2013 [cit. 19. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.ijssh.org/papers/228CH035.pdf>>.

²⁰ GRIMMETT, Jeanne. *World Trade Organization (WTO) Decisions and Their Effect in U.S. Law* [online]. Congressional Research Service, 2011 [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1812&context=key_workplace>.

2. Systém řešení sporů v rámci WTO

2.1 Vývoj řešení sporů

Z hlediska hodnocení existence GATT 47 potažmo WTO, lze říci, že jeho zásadním přínosem a zároveň i jedna z funkcí je systém urovnání sporů. Za dob trvání GATT 47, která byla jen mezinárodní dohodou nikoliv organizací, systém pro řešení sporů fungoval na úrovni diplomatických jednání.²¹

V závislosti na cíl diplomové práce se tato podkapitola zaměří rámcově na vývojovou evoluci systému již za trvání WTO v průběhu tří časových období. Avšak pro rozsah práce bude v jednotlivých fázích vývoje brán zřetel pouze na jeho hlavní přínos.

2.1.1 Období 1995-1999

Prvních pět let bylo charakterizováno rozsáhlým využíváním systému ze strany USA a později i EU. V tomto raném období bylo převzato velké množství sporných případů z dob trvání GATT a byly protražovány kontroverzní případy – např. notoricky známý a vleklý spor „*banánová válka*“ nebo „*hovězí maso*“. Nově byla zřízena odvolací instance v podobě Appellate Body – Odvolací orgán, podrobněji o jeho činnosti bude pojednáno níže v jednotlivých fázích řízení.²²

Toto období lze hodnotit za úspěšné složení první zatěžkávací zkoušky nového systému, nicméně si žádal určité doladění.

2.1.2 Období 2000-2004

Na rozdíl od prvotního boomu nebylo toto období natolik vytižené co do počtu případů, nicméně se objevovaly ve větší míře případy zahrnující ochranná opatření, dumping a dotace, které byly v první etapě spíše vzácné. Je však třeba zmínit rozvojové státy, konkrétně Brazílii, která byla v těchto letech velmi aktivní v žádostech o konzultace. Státy začaly využívat i opravných prostředků proti rozhodnutí Panelu, tedy Odvolacího řízení, což zpočátku nebylo běžné.²³

²¹ VAN DEN BOSSCHE, Peter; ZDOUC Werner. *The Law and Policy of The World Trade Organization – Text, Cases and Materials*. 3.vydání. New York: Cambridge University Press, 2013. 304 s.

²² DAVEY, William. *The WTO Dispute Settlement System at 18: Effective at Controlling the Major Players?* [online]. European University Institut, 2013 [cit. 23. března 2016]. Dostupné na <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/26794/RSCAS_2013_29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

²³ Tamtéž

2.1.3 Období 2005-2012

Ve srovnání s předešlým obdobím se tato léta tolik zas příliš nelišila. Vedle dominantních aktérů jako je USA a EU se začala objevovat v počtu stížností i Čína, která se stala členem WTO po dlouhém vyjednávání až v roce 2001, neboť do této doby nebyla její ekonomika tržně orientovaná.²⁴

2.2 Orgány WTO při řešení sporů – DSB, Panel a Odvolací orgán

2.2.1 Dispute Settlement Body

Dispute Settlement Body, dále jen „DSB“, je dle ustanovení čl. 2 odst. 1 DSU (Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů) orgán politického charakteru, který spravuje pravidla a postupy při řešení sporů, má oprávnění zřizovat Panely a přijímat od nich zprávy včetně zpráv od Odvolacího orgánu. Další jeho důležitou funkcí je kontrola a dohled nad implementací konečného rozhodnutí.²⁵ Výše zmíněné činnosti vykonává prostřednictvím Generální rady WTO, která je složena ze zástupců všech členů organizace. Významnou roli zastává předseda DSB, který má na starost předávání informací mezi jednotlivými členy, řídí jednotlivá setkání, apod. Nicméně jeho stěžejní funkcí při řešení sporu je stanovení pravidel v případě, že se jedná o rozdílně upravené smlouvy.

2.2.2 Panel

Panel má obdobnou funkci jako je soud první instance, proto je označován jako kvazi-soudní orgán, nicméně s tím zásadním rozdílem, že jsou Panely tvořeny ad hoc pro daný spor, tudíž se nejedná o stálý orgán. Panely jsou vždy tvořeny skupinou tří a výjimečně pěti nezávislých odborníků. Úloha Panelu spočívá v přezkoumání skutkových a právních aspektů sporu. Pokud posoudí, že tvrzení stěžovatele jsou opodstatněná, předloží zprávu DSB se svým závěrem a doporučením.²⁶

2.2.3 Odvolací orgán

Odvolací orgán („Appellate Body“) je inovací Uruguayského kola, resp. je součástí až nově etablovaného systému. Na rozdíl od Panelu je stálým orgánem složený ze sedmi soudců

²⁴ *China's economy and the WTO: All chase* [online]. Economist.com, 11. prosince 2011[cit. 14. června 2016]. Dostupné na <<http://www.economist.com/node/21541448>>.

²⁵ WOLFRUM, Rüdiger, STOLL, Peter-Tobias, KAISER, Karen. *WTO : institutions and dispute settlement*. 1. vydání. Leiden:Martinus Nijhoff Publishers, 2006. 277 s.

²⁶ *A handbook on the WTO dispute settlement system*. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 21 s.

volených na čtyři roky, a je konečnou fází procesu. Důvodem jeho vzniku bylo, že od této chvíle mohl potvrdit, změnit nebo zvrátit právní zjištění a závěry skupiny odborníků.²⁷

2.3 Jednotlivé fáze řízení

Z jednotlivých fází je patrné vzájemné provázání struktury orgánů figurujících v tomto systému řešení sporů.

2.3.1 Konzultace

Pokud má některý stát pocit, že jiná smluvní země porušila jakékoli ustanovení WTO může s touto zemí zahájit konzultace. Tímto právem disponují všichni členové WTO. Konzultace slouží stranám sporu k lepšímu pochopení faktické stránky. V podstatě konzultace plní funkci diplomatického jednání a smíření za účelem vyřešení sporu. Pakliže se tak nestane ve lhůtě 60 dní od podání žádosti na konzultaci, může žadatel požádat DSB o zřízení Panelu, což je následující fáze řízení.²⁸

2.3.2 Panel

Řízení před Panelem je nejvýznamnější fází řešení sporu, neboť dochází k prvnímu závaznému a v určitých případech i ke konečnému rozhodnutí a strany musejí respektovat jeho závaznost. Nicméně v cca 70% sporů přichází na řadu odvolací řízení.²⁹ Samotná druhá fáze trvá šest měsíců – od ustavení Panelu až po vydání závěrečné zprávy. Mezitím jsou provedeny níže uvedené kroky:³⁰

- Panel stanoví nejpozději do týdne časový harmonogram a uvede detaily daného řízení. (čl. 12 odst. 3,4,5);
- ještě než se započne první slyšení, obě strany sporu jsou povinny zaslat svá písemná stanoviska sekretariátu WTO, ten je následně předá Panelu;
- již přichází na řadu první slyšení ve věci a zúčastněnými jsou jak žalující strana, tak strana odporující, případně třetí strana;

²⁷ Tamtéž 10

²⁸ VAN DEN BOSSCHE, Peter; ZDOUC Werner. *The Law and Policy of The World Trade Organization – Text, Cases and Materials*. 3.vydání. New York: Cambridge University Press, 2013. 305-309 s.

²⁹ WORLD TRADE LAW. *Tables and Statistics* [online]. worldtradelaw.net, 2016 [cit. 20. dubna 2016]. Dostupné na

<<http://www.worldtradelaw.net/login.php?requested=%2Fstatic.php%3Ftype%3Ddsc%26page%3Dstats>>.

³⁰ VAN DEN BOSSCHE, Peter; ZDOUC Werner. *The Law and Policy of The World Trade Organization – Text, Cases and Materials*. 3.vydání. New York: Cambridge University Press, 2013. 274- 282 s.

- poté je oběma stranám umožněno předložit reakce na důkazy protistrany (čl. 15 odst. 1);
- Panel má možnost v případě nutnosti svolat i expertní tým, který vydá posouzení, pokud se jedná o vědeckou či technickou podstatu sporu;
- Panel sumarizuje dosavadní zjištění a zprávu odešle stranám sporu, tato zpráva ještě není závěrečná;
- je připraven prozatímní nálezn Panelu, který obsahuje již předešlou zprávu doplněnou vlastními závěry, tento nálezn je rozeslán opět sporným stranám, které se k němu mohou ve lhůtě 14 dní vyjádřit;
- ve lhůtě 3 týdnů od připomínkování je již přijata závěrečná zpráva, kterou obdrží všichni členové organizace;
- závěrečná zpráva Panelu se stane konečným rozhodnutím až v případě konsenzu členů DSB do 60 dní od rozeslání všem členům.

2.3.3 Odvolací řízení

Procedura odvolacího řízení se započne podáním odvolání, na které mají právo obě sporné strany. Na rozdíl od procedury Panelu zde mají širší obsah práv strany třetí, kdy sice nemohou podat odvolání, nicméně jsou oprávněny participovat na jednání a podat písemné vyjádření ve věci (čl. 17 odst. 4 DSU). Důležité je zmínit, že odvolací orgán nezkoumá znovu skutkový stav případu, ale zaměřuje se na právní aspekty závěrečné zprávy a nálezn Panelu. Odvolací řízení čítá maximálně 90 dní od podání odvolání, avšak praxe odvolacího orgánu je taková, že bývá ve věci rozhodnuto již do 60 dní. Na základě čl. 17 odst. 13 DSU Odvolacího orgán může potvrdit, změnit nebo zvrátit právní zjištění a závěry Panelu. Výsledná zpráva je poté přijata a schválena DSB a oběma stranami.³¹

2.3.4 Implementace rozhodnutí

Přijetím konečné Zprávy Panelem či Odvolacího orgánu tento koloběh nekončí a nastupuje nejdůležitější fáze tohoto procesu. Je třeba Zprávu a v ní obsažené rozhodnutí/doporučení „uvést v život“, tedy implementovat. Pokud se tak nestane v tzv. rozumné době, přichází do úvahy vynucení těchto závěrů a doporučení v souladu DSU, který

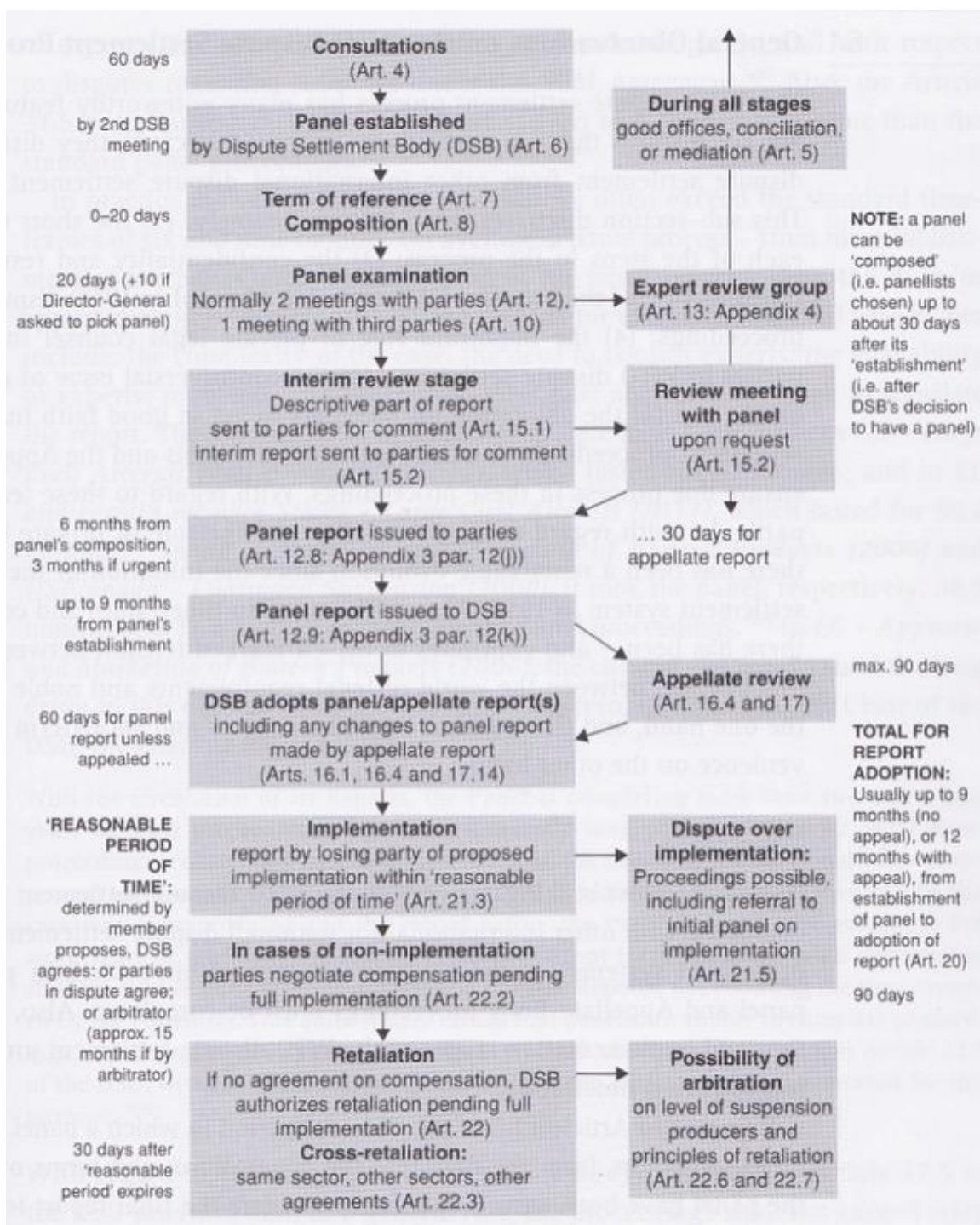
³¹ WOLFRUM, Rüdiger, STOLL, Peter-Tobias, KAISER, Karen. *WTO : institutions and dispute settlement*. 1. vydání. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. 285 s.

nezapomíná i na sankční systém.

Neúspěšná strana sporu, která svým jednáním porušovala či stále porušuje některá z ustanovení Dohod, je povinna přijmout opatření k nápravě, aby již nedocházelo k porušování těchto pravidel WTO, či zcela upustit od závadného jednání. V této fázi hraje důležitou roli orgán DSB, který vykonává dohled nad implementací. Strana, která ve sporu neuspěla, je povinna do 30 dní od přijetí závěrečné Zprávy DSB oznámit, jakým způsobem a v jakém časovém horizontu hodlá rozhodnutí implementovat. V ideálním případě by k výkonu rozhodnutí mělo docházet ihned, i z důvodu trvání protiprávního stavu a případného narůstání škod vítězné straně sporu. Avšak ne vždy je to možné, neboť v určitých případech je nutno změnit vnitrostátní legislativu neúspěšné strany sporu. Toto mezidobí se označuje jako tzv. rozumná doba, ve které lze udržovat protiprávní stav bez žádného postihu. Tzv. rozumnou dobu lze určit třemi způsoby dle čl. 21 odst. 3. V prvním případě se děje tak, že neúspěšná strana sporu navrhne sama lhůtu, do kdy rozhodnutí implementuje, ale DSB musí tento návrh schválit. Nicméně se tak v praxi ještě nestalo. Další variantou je, že se obě strany dohodnou na této rozumné době. Pokud se ovšem nejsou schopny dohodnout, přichází v úvahu poslední možnost a rozumnou dobu určí rozhodce v závazném rozhodčím řízení, které je zahájeno doručením návrhu předsedovi DSB. Dále pak pro objektivnost rozhodování musí dojít ke konsenzu obou stran v případě osob rozhodců, pokud se tak nestane do 10 dní, rozhodci jsou určeny Generálním ředitelem. Nicméně rozumná doba by neměla překročit lhůtu více než 15 měsíců od přijetí závěrečné Zprávy Panelu či Odvolacího orgánu. Praxe uvádí rozumnou dobu v rozmezí od 6 do 15 měsíců.³²

³² *A handbook on the WTO dispute settlement system*. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 24 s.

Obrázek č. 1 - Vývojový diagram procedury při řešení sporů

Zdroj: *A handbook on the WTO dispute settlement system*. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Z výše uvedeného lze usoudit, že systém by mohl zaostávat mírou efektivity s ohledem na časovou náročnost celého procesu, avšak je třeba mít stále na mysli, že WTO je organizací mezivládní. Systém řešení sporů na půdě WTO a jeho dosavadní činnost lze hodnotit jako pozoruhodný úspěch v mnoha směrech. Např. s ohledem na objem světového obchodu byl vytvořen soubor právních norem (DSU) pro řešení sporů, který je nutno hodnotit jako obrovský posun vpřed od tehdejšího diplomatického vyjednávání za dob trvání GATT. A i nadále se systém zlepšuje a je vyvíjena iniciativa ve formě návrhů na doplnění DSU, které by mělo zajistit ještě větší funkčnost a efektivitu celého systému. Avšak eventuální výzvou pro WTO v rámci systému řešení sporů zůstává efektivnější politické vyjednávání, které zaostává za účinností „soudních“ orgánů, což by vedlo k celkové rovnováze systému. Nicméně cílem výše zmíněných pravidel je jediné, a to, vést členské státy k řádnému dodržování pravidel fungování mezinárodního obchodu obsažených v Dohodách WTO.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3. Metodika práce, cíl a hypotéza

V této kapitole je uveden přístup a realizované postupy při výzkumu této diplomové práce.

3.1 Cíl práce

Záměrem vlastní práce (praktické části) je provedení případové studie obchodních sporů Evropské unie vedených na půdě WTO se zřetelem na konečnou fázi procesu, tedy výkon rozhodnutí (implementaci). Jak již vyplývá z úvodu, část teoretická naplňuje dílčí cíl, kterým je seznámení se Světovou obchodní organizací s apelem na její kvazisoudní systém řešení sporů, a tím tak přispívá k naplnění hlavního cíle práce.

3.2 Hypotéza

Testovaná hypotéza vlastní práce zní: *„Evropská unie implementuje řádně, včas a bez rozdílu rozhodnutí vydaná Panelem (DSB) v rámci dodržování mezinárodních závazků plynoucí z čl. 216 SFEU.“*

3.3 Metodika

Pro účely této práce bylo cíleně vybráno pět ukončených obchodních sporů z různých hospodářských sektorů, každý pro EU jinak důležitý, ať už z ekonomického hlediska či společensky citlivých otázek. Na základě těchto vybraných obchodních sporů bude vypracována případová studie, jakožto koncepce kvalitativní výzkumné metody, která umožňuje detailní zkoumání jednoho či malého počtu případů, u kterého sleduje daný jev. V tomto případě bude zkoumaným jevem implementace a objektem již zmíněná Evropská unie. U všech případů bude uvedena podstata sporu, celý proces s důrazem na implementaci a dopad na vzájemné vztahy aktérů. Ze získaných dat bude provedeno kvalitativní zhodnocení, které potvrdí výše uvedenou hypotézu či dojde k její falzifikaci. Důležité je zmínit, že získané poznatky a závěry lze aplikovat jen a pouze na Evropskou unii, není možno tedy závěry zobecňovat na jiné členské státy WTO.

Možné limity výzkumu mohou být spatřovány v menším vzorku případů, nicméně systém řešení sporů je dlouholetou záležitostí a k rozhodnutí, potažmo k implementaci, dochází většinou až za několik let.

Na druhé straně nelze namítat neaktuálnost vybraného vzorku případů s ohledem na jejich započítání, neboť níže uvedené obchodní spory se dobraly konce poměrně nedávno.

4. Případová studie vybraných obchodních sporů EU řešených na půdě WTO

Z analýzy sekundárních zdrojů bude v níže uvedených podkapitolách provedena případová studie vybraných obchodních sporů EU, které byly řešené v kompetenci WTO. Studie bude provedena u dílčích sporů ve shodném postupu, kdy od úvodního představení sporu bude představena jejich substance a výstup, včetně následné implementace rozhodnutí WTO.

4.1 Banana dispute (Banánová válka)

Banánový spor představuje nejznámější a nejdelší spor, který lze z hlediska následného řešení u WTO evidovat. Jak vyplývá z názvu, jednalo se o spor na dovoz banánů, který vznikl v roce 1993. Níže budou jeho představeny klíčové aspekty.

4.1.1 Základní popis obchodního sporu

Spor o dovoz banánů se týká Evropské unie a Spojených států amerických. V roce 1993 se EU snažila chránit dovoz banánů ze zemí ACP³³. Trh EU byl zásobován zejména zeměmi ACP, určité výsady tohoto dovozu vycházely ze smluv z Lomé a navazující Dohody z Cotonu. Výhody spočívaly v celní preferenci a kvótách, kdy na dovoz banánů z jiných zemí (např. Střední Ameriky) byla uvalena cla a množstevní kvóty. Došlo tedy z hlediska dovozu banánů ke zvýhodňování určitých zemí. Tyto kroky měly samozřejmě negativní dopad na firmy v USA, které následně zažalovaly EU u WTO. USA spor vyhrála v roce 1997 vlivem stanoveného porušení zásad volného obchodu. EU musela dále nastolit opatření s cílem zmírnit zvýhodnění tradičních dovozců ze zemí ACP.³⁴

4.1.2 Podstata a průběh řešení sporu

Před vznikem Evropské unie (1993) nebyl na dovoz banánů do členských zemí³⁵ původního Evropského společenství stanoven specifický předpis, který by tento dovoz upravoval. Tedy každý členský stát Společenství mohl tak implementovat svou vlastní

³³ Seskupení 46 států z Afriky, Karibiku a Pacifiku, které vzniklo v roce 1975 dle Úmluvy z Georgetownu. Cílem bylo podporovat nový světový řád, solidaritu mezi seskupenými státy a mezi jejich vládami.

³⁴ HOLUBOVÁ, Eva. *Rozvojová politika: Banánová válka* [online]. Roithová, 2016 [cit. 20. září 2005]. Dostupné na <http://www.roithova.cz/rozvojova_politika/101/>

³⁵ Evropské společenství zahrnovalo následující členské země: Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Řecko, Velká Británie, Španělsko

obchodní politiku z hlediska dovozu/vývozu banánů. Např. Francie či Velká Británie tak preferovaly dovoz ze svých vlastněných kolonií a byla pro ně autoritativní smlouva z Lomé. Tato smlouva byla podepsána tehdejšími zeměmi Společenství a zeměmi ACP a měla celkem čtyři novelizované verze. Smlouvy zahrnovaly podmínky pro kooperaci mezi státy Společenství a zeměmi ACP, kdy se jednalo např. o rovnost mezi oblastmi, respektování suverenity, právo implementovat vlastní exportní strategii a politiku, stanovení obchodu s banány v oblasti atd.³⁶ Oproti tomu např. Německo využívalo při dovozu banánů celý trh a dovoz umožnily všem exportérům. Smlouvy z Lomé byly dne 23. června 2000 nahrazeny tzv. Dohodou z Cotonu, platnou od 1. dubna 2003. Tuto smlouvu podepsalo 77 států ACP a 15 členských zemí již existující EU. Tato Dohoda byla ovšem v rozporu se zásadami GATT, udělovala jisté výhody při dovozu vybraným státům (shodně jako smlouva z Lomé). Tento problém se ovšem následně vyřešil v roce 2001 na zasedání WTO. Evropské společenství v rámci obchodní kooperace se zeměmi ACP umožnilo využít bezcelní dovoz většiny produktů do zemí Společenství z ACP, ale země ACP mohly clo na produkty ze Společenství uplatňovat. Cílem tohoto zvýhodnění bylo eliminovat chudobu v zemích ACP, snáze zajistit udržitelný rozvoj a prohloubit vzájemné vztahy a spolupráci. Země ACP Společenství vnímala jako tradičního dodavatele banánů, které poskytovaly odpovídající příjem producentům a přijatelné ceny zákazníkům, bez omezení dovozu banánů od exportérů ze třetích zemí světa³⁷.

Nicméně EU vydáním Nařízení č. 404/93 o společné organizaci trhu s banány znevýhodnila dovozce ze třetích zemí (např. Ameriku) oproti dovozcům banánů ze zemí ACP. V Nařízení stanovila země ACP za tradiční dovozce banánů do EU, kdy tento dovoz nepodléhá clo, v případě, že bude dodržena stanovená kvóta. Dále určila i netradiční dovozce, což byly rovněž exportéři ze zemí ACP, ale překročily stanovenou kvótu. V neposlední řadě Nařízení definovalo dovozce ze třetích zemí, tedy dovozce mimo původ ze zemí ACP.³⁸ Nařízení využívalo nástroje v podobě cla, kvót a také licencí. Státy ACP mohly bezcelně dovážet banány do 875 tisíc tun za rok, přičemž při překročení této množstevní kvóty následně EU uvalila clo v hodnotě 750 ECU/t. Nicméně jejich následně uplatnění bylo téměř nereálné, protože množstevní kvóta výrazně převyšovala průměrné dovozy. Státy Latinské

³⁶ BALDWIN, Richard; WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008, s. 307

³⁷ Tedy nečlenských zemí

³⁸ Nařízení Komise (EHS) č. 1858/93 ze dne 9. června 1993, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (EHS) č. 404/93, pokud jde o režim podpor na vyrovnání ztrát příjmů z uvedení banánů na trh. Úř. věst. L 245, 20. září 1994

Ameriky pak hradily clo 75 ECU/t do dosažení kvóty 2 milionů tun, poté již 850 ECU/t. Systém licencí otevřeně zvýhodňoval dovozce ze zemí ACP na úkor amerických exportérů. Tento režim EU byl ve své podstatě ještě více protekcionistický než předchozí Smlouvy a Dohoda. Analýza Světové banky uváděla, že spotřebitelé v EU za této situace platili za banány o 2,3 miliardy USD více než by bylo možné za podmínek zcela liberálního trhu.³⁹ Z hlediska kvót Nařízení dle čl. 18 stanovuje tři typy celních kvót, které jsou vždy platné k 1. lednu příslušného roku. Jedná se o následující kvóty a hodnoty:⁴⁰

- celní kvóta A - 2 200 000 tun čisté hmotnosti,
- celní kvóta B – 453 000 tun čisté hmotnosti,
- celní kvóta C – 750 000 tun čisté hmotnosti.

Kvóty A a B platily pro dovozy ze všech třetích zemí. Kvóta C pak platila na výše uvedené netradiční dovozy banánů (tedy ze zemí ACP, ale při překročení ročního objemu dovozu).

Z hlediska podstaty tohoto sporu byla dále významná dohoda, která je známá pod zkratkou BFA neboli Banana Framework Agreement (Rámcová banánová dohoda). Tato Dohoda v roce 1994 změnila částečně podstatu dovozů banánů do EU, kdy stanovila významné oblasti Latinské Ameriky a následně také specifické procentní kvóty. Tedy, v případě, že vybraná země dovezla méně banánů, než bylo stanoveno danou kvótou, mohla zbylou část kvóty transformovat na jinou zemi, která byla účastníkem uvedené Dohody BFA. BFA byla podepsána mezi EU a žalobci ze strany GATT. Dohodu podepsaly Costa Rica, Columbia, Nicaragua a Venezuela. Guatemala Dohodu podepsat odmítla.⁴¹

4.1.3 Výsledek sporu a jeho dopad na vzájemné vztahy aktérů

Jak bylo uvedeno v úvodu, tento spor byl z hlediska komparace s ostatními spory sporem nejdelším, započal v roce 1993 a byl definitivně ukončen v roce 2012. Jak se tento spor mohl v počátcích jevit jako jednoduchý a průhledný, tak se svým postupným vývojem

³⁹ BARCLAY, Christopher. *The Trade Dispute between the EU and the USA over Banana* [online]. Parliament, 2016 [cit. 12. března 1999]. Dostupné na <<http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/RP99-28>>

⁴⁰ Nařízení Komise (EHS) č. 1858/93 ze dne 9. června 1993, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (EHS) č. 404/93, pokud jde o režim podpor na vyrovnání ztrát příjmů z uvedení banánů na trh. Úř. věst. L 245, 20. září 1994

⁴¹ WILEY, James. *The Banana: Empires, Trade Wars, and Globalization*. USA: University of Nebraska, 2008, s. 183

stal nejen nejdelším, ale také značně komplikovaným. Jeho ukončení se predikovalo již v roce 2001, kdy EU a největší dovozce Ekvádor podepsali dohodu o nových pravidlech dovozu, což mělo uklidnit vztahy EU a USA. Nicméně ochlazené diplomatické vazby vyvolávaly i nadále řadu diskusí např. ohledně efektivnosti činnosti WTO. K ukončení sporu došlo až podepsáním dohody v listopadu roku 2012. Konkrétně dne 8. 11. 2012 podepsalo EU dohodu s deseti latinskoamerickými zeměmi, kdy se jednalo o Brazílii, Kolumbii, Costa Ricu, Ekvádor, Guatemala, Honduras, Mexiko, Nikaragui, Panamu, Venezuelu. Dohody se účastnilo také Peru, které ovšem smlouvu nepodepsalo. Dohoda oficiálně urovnala osm různých mezinárodních obchodních sporů, které kvůli dovozu banánů do EU vedly v rámci WTO země Latinské Ameriky s Bruselem. Dohoda navázala na ženevskou dohodu o obchodu s banány uzavřenou v prosinci 2009, ve které EU přistoupila na postupné snižování celních tarifů ze 176 eur za tunu až na 114 eur v roce 2017. Následující tabulka zobrazuje vývoj tohoto postupného snižování cla na dovoz banánů v letech 2009 – 2017.⁴²

Tabulka 1: Postupné snižování cla na dovoz banánů v letech 2009 – 2017, v eur/t

Datum	Výše cla
12. 12. 2009 až 31. 12. 2010	148
1. 1. 2011	143
1. 1. 2012	136
1. 1. 2013	132
1. 1. 2014	127
1. 1. 2015	122
1. 1. 2016	117
1. 1. 2017	114

Zdroj: Vagaday, 2015, online

Tento spor zahrnoval mnoho aktivit WTO, což z jistého pohledu prověřilo, jak WTO umí řešit mezinárodní spory. Původně EU neakceptovala nastolené doporučení z hlediska řešení sporu a čelila tak dalším sankcím a nařízením, které následně měly negativní dopad na evropské producenty. EU se primárně snažila chránit své původní kolonie a poskytnout jim

⁴² VAGADAY, David. *Po dvaceti letech skončila banánová válka* [online]. CN Invest, 2001 – 2016 [cit. 09. listopadu 2015]. Dostupné na <<http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/po-dvaceti-letech-skoncila-bananova-valka-931202>>

potenciál pro jejich možný rozvoj a zlepšení podmínek v zemi, nicméně tento „vstřícný“ krok byl na druhé straně vykoupěn zhoršenými podmínkami pro dovozce zejména severních zemí Latinské Ameriky (Mexiko, Guatemala, Ekvádor, Venezuela a Honduras). Došlo téměř ke krachu největšího a nejznámějšího amerického dovozce z Kolumbie, firmy Chiquita. Podnik Chiquita požádal o konkurzní ochranu, musel v rámci výrazného poklesu tržeb propouštět své zaměstnance z plantáží. Během sporu společnost ztratila v prvních deseti letech více než 700 milionů USD a ceny akcií se propadly z 50 USD za akcii z roku 1991 na pouhých 48 centů za akcii. I následně docházelo k propadu tržeb, celkem společnost evidovala ztrátu ve výši 2,3 miliardy USD a celkové dluhy společnosti se vyšplhaly až na hodnotu 862 milionů USD.⁴³ Z komplexního pohledu ovšem i nadále představuje trh EU a USA platformu s pevnými vazbami, jejichž význam podtrhuje i vzájemná ekonomická provázanost. EU a USA jsou významnými hráči z hlediska světového obchodu a ani uvedený spor tyto vazby nepřetrhal. „Vzájemný objem obchodu představuje 40 % z celkového objemu světového obchodování a zároveň 60 % světového HDP. V roce 2012 dosahovala transatlantická **obchodní výměna** denně v průměru kolem 1,4 miliard eur a toto číslo se každý rok zvyšuje. EU do USA více exportuje, než z ní dováží.“⁴⁴

4.1.4 Implementace rozhodnutí Panelu

V celém sporu figurovaly žalující země⁴⁵ a Evropské společenství/EU, kdy zejména Ekvádor byl primárním iniciátorem svolání Panelu ze dne 15. června 2007. Tento Panel tvořila skupina expertů, složená z kvalifikovaných a nezávislých odborníků. Rozhodnutí z Panelu jsou jednoznačná, bylo stanoveno, že EU neměla pravomoc zvýhodňovat určité oblasti a exportéry a stanovovat preferenční sazby na dovoz banánů, s komplexním výstupem, že evropský dovozní systém se neslučuje s pravidly GATT. Implementace tak tkví v nařízení, že EU musela svá cla a kvóty modifikovat z hlediska korespondence GATT. EU vydala Rámcovou dohodu, která ovšem implementaci blokovala a ke snížení nedošlo. Následná implementace v roce 2009 již snižovala postupně celní sazby a kvóty EU do roku 2016, došlo k modifikaci v roce 2012 a implementace snižování sazeb a cel byla prodloužena do roku 2017 (viz. tab. 1 této práce). Původní cla ve výši 176 eur/t budou postupně snižována na 114

⁴³ STEIN, Nicholas. *Yes, We Have No Profits The rise and fall of Chiquita Banana: How a great American brand lost its way* [online]. Fortune Magazin, 2001 [cit. 26. listopadu 2001]. Dostupné na <http://archive.fortune.com/magazines/fortune/fortune_archive/2001/11/26/314058/index.ht>

⁴⁴ EUROACTIV. *Transatlantické vztahy*. [online]. Euroactiv, 2016 [cit. 31. října 2008]. Dostupné na <<http://euractiv.cz/factsheet/evropska-unie-a-svet/eu-usa-transatlanticke-vztahy/>>

⁴⁵ Mexiko, Honduras, Guatemala, Ekvádor a USA.

eur/t k 1. lednu 2017, kdy hned v roce 2009 došlo ke snížení cla na 148 eur/t. Pro Latinské země se tak clo sníží o třetinu. Země ACP s implementací Panelu souhlasily, protože získaly od EU kompenzaci ve výši 200 miliard eur (přibližně 5,2 bilionu Kč), jako kompenzaci za to, že přijdou o své dosavadní konkurenční výhody z hlediska dovozu banánů do EU.⁴⁶

4.2 Hovězí maso

Spor o hovězí maso vycházel z procesu chovu hovězího dobytka, při kterém byl využíván růstový hormon, což mělo zvýšit rychlost a objem produkce hovězího masa při menší spotřebě krmiva. Následující podkapitoly představí substanci tohoto sporu, jeho dopady a řešení z hlediska WTO.

4.2.1 Základní popis obchodního sporu

Obchodní spor z hlediska hovězího masa vznikl kvůli již zmíněnému využívání uměle i přirozeně se vyskytujících růstových hormonů, které měly primárně podpořit rychlost a objem produkce u hovězího dobytka s nutností nižší spotřeby krmiva. Konkrétně se jednalo o šest syntetických hormonů, přičemž tři hormony se přirozeně vyskytují a jsou produkovány jak člověkem, tak i zvířaty (estradiol 17 β , progesteron a testosteron) a zbylé tři hormony jsou uměle vytvářené (trenbolon, zeranol, melengestrol acetátu). Jejich podstata spočívá v napodobování biologické aktivity hormonů přirozených. Např. umělý hormon Trenbolon napodobuje působení hormonu testosteron. Zeranol pak napodobuje účinek přirozeného hormonu estradiol 17 β a melengestrol acetát napodobuje progesteron. Rychlejší růst hovězího masa korespondoval s nižší potřebou krmiva. Nákladovost byla tedy snížena nejen u krmiva, ale také u množství spasené travní plochy. Firmy dále prezentovaly výhodu využití hormonů v podobě menší tučnosti. Díky nižší nákladovosti mohly firmy snižovat ceny masa, čímž se stávaly více konkurenceschopné.⁴⁷

Polemika nad zdravotní nezávadností takto upravovaného masa byla značná, byly realizovány různé analýzy z hlediska bezpečnosti, které ve svém výstupu poukázaly na jediné, a to že maso zdravotně závadné není a uvedené hormony se v mase vyskytují jen

⁴⁶ EUROSOP. *Spor o režim dovozu banánů do EU se po 16 letech chýlí ke konci* [online]. Vláda České republiky, 2005 - 2016 [cit. 03. prosince 2009]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/38/14723/clanek/spor-o-rezim-dovozu-bananu-do-eu-se-po-16-letech-chyli-ke-konci>>

⁴⁷ WTO. *EC Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones) Complaint by the United States*, WT/DS26/R/USA [online]. WTO, 1998 [cit. 16. ledna 1998]. Dostupné na <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/hormab.pdf>

v malé míře. Analýzy realizoval např. Úřad pro bezpečnost potravin v Austrálii a na Novém Zélandu (Food Standards Australia and New Zealand). V analýzách bylo uvedeno, že maso 100 % odpovídá normám. Dle průzkumu by musel jeden spotřebitel sníst více než 77 kg tohoto masa s hormony, aby získal stejnou hladinu estrogenu jako je v jednom vejci.⁴⁸ Spor vznikl mezi USA a Kanadou versus EU. Unie zakázala používat uvedené hormony při produkci hovězího masa v USA a Kanadě. EU svůj zákaz dovozu takto produkovaného masa obhajovala z hlediska potravinové bezpečnosti, což následně obě země napadaly dle výše zmíněných analýz, které tvrdí, že maso není potravinově nijak závadné. EU na tuto argumentaci reagovala tím, že analýzy jsou nedostatečné a zákaz je trvalý a nadále platný. USA a Kanada podaly odvolání pro nařízení EU a v lednu 1998 byla odvolacím orgánem potvrzena pravdivost žalujících stran (USA a Kanady), které tvrdily, že zákaz na dovoz hormonově upravovaného masa byl dle orgánu neoprávněný. Po dalších krocích, kdy EU stanovení WTO nepřijala, došlo k podpisu dohody mezi EU a USA v roce 2009 (tzv. „Memorandum of understanding“), jejímž obsahem bylo zajistit zvýšený přístup amerického hormonově neošetřeného kvalitního hovězího masa na evropský trh a tedy snížení sankcí proti EU ze strany USA.⁴⁹ Následně v březnu 2012 byly schváleny ústupky EU, což znamenalo konec sporu EU s USA a Kanadou o hormonálně ošetřeném hovězím masem. Dohoda umožňuje EU ponechat v platnosti zákaz dovozu hormonálně upraveného hovězího výměnou za zvýšení kvóty na dovoz vysoce jakostního hovězího masa z USA a Kanady.⁵⁰

4.2.2 Podstata a průběh řešení sporu

Substance sporu vycházela z využívání syntetických hormonů u chovu hovězího dobytka a následné produkce hovězího masa USA a Kanady následného dovozu tohoto masa do zemí EU. EU s podtextem chránit spotřebitele stanovila toto maso z hlediska potravinové bezpečnosti za pochybné a uvalila zákaz na jeho dovoz z uvedených regionů, i přes aspekt, že Kanada představovala hlavní obchodní subjekt z hlediska mezinárodního obchodu. Podstata sporu byla zejména v pochybnostech nad zdravotní závadností. Nezávislé analýzy

⁴⁸ FOOD STANDARDS. *Hormonal growth promotants in BEF* [online]. FSANZ, 2011 [cit. 01. března 2011]. Dostupné na: <<http://www.foodstandards.gov.au/consumer/generalissues/hormonalgrowth/Pages/default.aspx>>

⁴⁹ JOSLIN, Tim; ROBERTS, Donna; HASAN, Ayesha. *The Beef-Hormone Dispute and its Implications for Trade Policy* [online]. USDA's National Research Initiative, 1997 [cit. 15. května 1997]. Dostupné na: <<http://www.pf.uni-lj.si/media/beef.hormones1.pdf>>

⁵⁰ EUROPARL. *Konec obchodní války o hormonálně upravené hovězí maso: vítězství obou stran* [online]. EUROPA, 2016 [cit. 13. března 2012]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/news/cs/newsroom/20120314IPR40752/konec-obchodni-v%C3%AD-v%C3%A1lky-o-hormon%C3%A1ln%C4%9B-upraven%C3%A9-hov%C4%9Bz%C3%AD-maso-v%C3%ADt%C4%9Bzstv%C3%AD-obou-stran>>

nezúčastněných stran, analýzy USA i Kanady prokázaly nezávadnost masa a nižší tučnost, EU na tyto argumenty nereagovala a trvala na zákazu. Spor byl vyvolán koncem osmdesátých let minulého století a v roce 1988 EU (Brusel) kvůli obavám o zdraví Evropanů zakázal dovoz hovězího masa ošetřeného růstovými hormony. Trval téměř 25 let, skončil dohodou v březnu 2012. V 1996 napadly USA a Kanada tento zákaz u WTO, která jim následně povolila uvalit obchodní sankce na výrobky z EU v hodnotě asi 128 milionů dolarů ročně.⁵¹ Následně dne 18. srpna 1997 byly vydány zprávy panelu, ale také nálezy odvolacího orgánu ze dne 16. ledna 1998 potvrdily neoprávněnost zákazu ze strany EU, protože nebylo nijak potvrzeno, že maso bylo zdravotně závadné. Zákaz dovozu masa nebyl v korespondenci s dohodou o sanitárních a fytosanitárních opatřeních. Dle tohoto ustanovení WTO stanovila, že EU musí upravit svůj dovozní režim hormonově ošetřeného hovězího masa. EU dále chtěla čtyřletou implementační lhůtu, což bylo odmítnuto a stanovena byla 15ti měsíční lhůta, která končila 13. května 1999.⁵² Nicméně EU zamítla toto rozhodnutí a zákaz ponechala platný. Tento přístup EU byl prvním případem ve WTO, kdy se člen rozhodl neřídit se rozhodnutím WTO. USA a Kanada na postoj EU reagovaly uvalením cel na některé dovážené produkty z EU. Nutná arbitráž stanovila v červenci 1999, že roční hodnota obchodu, na který má dopad zákaz EU, je pro USA v podobě ztráty 116,8 milionů USD a pro Kanadu 11,3 milionů CDN (7,66 mil. USD⁵³). USA a Kanada stanovily produkty, na které uvalily valorické clo, což mělo být pro EU impuls pro zrušení zákazu. Nicméně zákaz zrušen nebyl a nastala poměrná stagnace obou stran, která trvala až do října 2003. Tehdy EU schválila směrnici, která stanovila trvalý zákaz na hormon estradiol 17 β a dočasný zákaz na zbylých pět hormonů. EU vyvrátila prostřednictvím důkazů stanovení WTO, jelikož dokázala, že estradiol je vlastně karcinogen. USA a Kanada důkazy EU odmítly a cla nezrušily.⁵⁴ EU se dále v roce 2005 obrátila na WTO, aby prošetřila přístup obou zemí. Následně v roce 2008 odvolací orgán potvrdil pokračování obchodních sankcí USA i Kanady proti EU, ale také potvrdil pokračování zákazu na dovoz hovězího masa do EU. Následovalo již uvedené Memorandum of understanding,

⁵¹ ČESKÁ TELEVIZE. EU *Ukončila obchodní válku o dovoz hovězího z USA a Kanady* [online]. ČT24, 2012 [cit. 14. března 2012]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1184959-eu-ukoncila-obchodni-valku-o-dovoz-hoveziho-z-usa-a-kanady>>

⁵² JOSLIN, Tim; ROBERTS, Donna; HASAN, Ayesha. *The Beef-Hormone Dispute and its Implications for Trade Policy* [online]. USDA's National Research Initiative, 1997 [cit. 15. května 1997]. Dostupné na: <<http://www.pf.uni-lj.si/media/beef.hormones1.pdf>>

⁵³ Dle kurzu ke dni 01. 07. 1999 viz <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/kurzy.asp?a=X&mena1=CAD&mena2=USD&c=11300000&d=1.7.1999&convert=P%F8eve%EF+m%EC>

⁵⁴ WTO. *US – Continued suspension of obligations (WT/DS320), and Canada – Continued suspension of obligations (WT/DS321)* [online]. WTO, 2007 [cit. 01. července 2007]. Dostupné na: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/july/tradoc_135460.pdf>

které mělo probíhat ve třech fázích.⁵⁵ Poté přišla dohoda mezi EU a USA ze 14. 5. 2009, ovšem k ukončení sporu došlo až dohodou ze dne 14. března 2012.

4.2.3 Výsledek sporu a jeho dopad na vzájemné vztahy aktérů

Dohoda mezi USA, Kanadou a EU ze dne 14. 3. 2012 umožnila pro EU ponechat v platnosti zákaz dovozu hormonálně upraveného hovězího výměnou za zvýšení kvóty na dovoz vysoce jakostního hovězího masa z USA a Kanady. „Dle dohody by se měla unijní kvóta na dovoz vysoce jakostního hovězího zvýšit na 48.200 tun. Spojené státy a Kanada již upustily od odvetných opatření proti unijnímu zakazu dovozu hormonálně ošetřeného hovězího a zrušily cla na širokou škálu výrobků z 26 členských států EU (všechny členské státy s výjimkou Velké Británie), v hodnotě přes 250 milionů amerických dolarů (v dnešních cenách).“⁵⁶ Shodně jako u předešlého sporu, ani zde nelze konstatovat, že by spor nebo jeho výstup měl negativní vztahy z hlediska vzájemných obchodních aktivit vše aktérů sporu o hovězím mase.

Přestože EU a USA nehovoří jedním hlasem z hlediska zahraniční politiky, po sporu jsou jeden pro druhého nejvýznamnějším a nejspolehlivějším spojencem, jejich vazby a vztahy přetrvaly v pozitivních tendencích i po roce 2012, kdy byl spor ukončen. Hospodářství EU a USA společně představují až 50 % celosvětového HDP a jednu třetinu celosvětového obchodu. I po sporu byla EU největším obchodním partnerem USA, a to i před Kanadou, která je partnerem USA v rámci Dohody o severoamerické zóně volného obchodu, a před Čínou. Také pro EU byly po sporu USA hlavní vývozní destinací, do níž např. v roce 2014 plynulo 18,3 % celkového vývozu zboží z EU. Naopak po sporu se vývoz EU do USA zvýšil, stejně jako dovoz služeb z USA do EU. Následující tabulka zobrazuje obchod mezi EU a USA v letech 2012 – 2014 v mld. eur.⁵⁷

⁵⁵ JOSLIN, Tim; ROBERTS, Donna; HASAN, Ayesha. *The Beef-Hormone Dispute and its Implications for Trade Policy* [online]. USDA's National Research Initiative, 1997 [cit. 15. května 1997]. Dostupné na: <<http://www.pf.uni-lj.si/media/beef.hormones1.pdf>>

⁵⁶ EUROPARL. *Konec obchodní války o hormonálně upravené hovězí maso: vítězství obou stran* [online]. EUROPA, 2016 [cit. 13. března 2012]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/news/cs/newsroom/20120314IPR40752/konec-obchodn%C3%AD-v%C3%A1lky-o-hormon%C3%A1ln%C4%9B-upraven%C3%A9-hov%C4%9Bz%C3%AD-maso-v%C3%ADt%C4%9Bzstv%C3%AD-obou-stran>>

⁵⁷ EUROPARL. *Transatlantické vztahy: USA a Kanada* [online]. EUROPA, 2016 [cit. 01. září 2016]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.1.html>

Tabulka 2: Obchod mezi EU a USA, v letech 2012 – 2014, v mld. eur

Rok	Dovoz zboží z USA do EU	Vývoz zboží z EU do USA	Bilance EU (zboží)	Dovoz služeb z USA do EU	Vývoz služeb z EU do USA	Bilance EU (služby)
2012	206,5	293,2	+86,7	148,9	163,0	+14,1
2013	196,2	289,5	+93,3	159,9	180,7	+20,9
2014	206,1	311	+104,9	182,1	193,6	+11,6

Zdroj: EUROPARL, 2016, online

I vztahy Kanady a EU po sporu nezaznamenaly výrazné negativní tendence. Kanada je jedním z nejstarších a nejbližších partnerů EU, první vztahy lze nalézt již v 50. letech minulého století. Shodně jako u USA, také u Kanady vazby s EU po sporu spíše rostly, např. v roce 2014 byla EU (po USA) pro Kanadu druhým největším obchodním partnerem a představovala 9,4 % celkového kanadského kombinovaného vývozu a dovozu zboží. V roce 2014 byla Kanada z hlediska mezinárodních partnerů EU na 12. místě. Mezi hlavní druhy obchodovaného zboží patří strojní a dopravní zařízení a chemické látky. Následující tabulka pak zobrazuje obchod mezi EU a Kanadou v letech 2012 – 2014 v mld. eur.

Tabulka 3: Obchod mezi EU a Kanada, v letech 2012 – 2014, v mld. eur

Rok	Dovoz zboží z Kanady do EU	Vývoz zboží z EU do Kanady	Bilance EU (zboží)	Dovoz služeb z Kanady do EU	Vývoz služeb z EU do Kanady	Bilance EU (služby)
2012	30,3	31,4	+1,1	11,1	17,4	+6,3
2013	27,2	31,6	+4,4	11,4	17,4	+6,1
2014	27,4	31,7	+4,3	11,3	15,9	+4,5

Zdroj: EUROPARL, 2016, online

4.2.4 Implementace rozhodnutí Panelu

Rozhodnutí Panelu z hlediska sporu následně poukázaly na určité nedostatky v mechanismu WTO. Rozhodnutí panelu proti jeho členovi nemusí poté ve svém výstupu vést

k odstranění jeho limitujících nařízeních v případě, že se tento člen rozhodne nepřijmout rozhodnutí WTO a hodlá čelit následným sankcím. Je tedy patrné, že implementace rozhodnutí Panelu v tomto případě měla spíše funkci stanovení sankcí, ale primární cíl WTO, tedy řešení sporů a jejich omezení, zde nebylo dosaženo. Spor ukončila až vzájemná dohoda, v podstatě nezávisle na WTO.

4.3 Airbus vs. Boeing

I v tomto sporu je jedna strana nařčena, že nerespektuje ustanovení Panelu WTO, což bude zajímavé z hlediska následného představení sporu, ale i činnosti WTO, která se u předchozích sporů zatím nejeví jako maximálně efektivní. Nicméně zda je tato premisa platná či nikoli, bude stanoveno níže, kde bude opět představena substance a následná aktivita Panelu u sporu Airbus versus Boeing.

4.3.1 Základní popis obchodního sporu

Protože u tohoto sporu nejde ve svém původu z určitého pohledu o spor zemí, ale společností, je nutné krátce představit hlavní aktéry sporu.

Společnost Airbus S. A. S. se sídlem v Toulouse ve Francii je v největším světovém výrobcem civilních dopravních letadel dle kritéria počtu prodaných kusů za rok. Vlastníkem společnosti je největší evropská zbrojařská společnost European Aeronautic Defence and Space Company. Společnost byla založena v roce 1970. Dceřiné společnosti má v USA, Číně, Japonsku, Indii a na Středním východě. Dále disponuje centry v Hamburku, Frankfurtu, Washington, Pekingu atd., současně se 150. servisními kanceláři po celém světě.⁵⁸

Společnost The Boeing Company je aktuálně za Airbusem druhým největším výrobcem civilních dopravních letadel na světě a současně je největším americkým exportérem. Společnost má sídlo ve státě Illinois v Chicagu. Kromě civilního letectví se zaměřuje také na vojenský průmysl a je i největším zbrojním dodavatelem na světě. Společnost se také zaměřuje na vesmírné produkty. Působí v 70. zemích světa. Boeing byl jedním z průkopníků moderního letectví a byl založen v roce 1916 v Seattlu.⁵⁹

⁵⁸ AIRBUS. *Company*. [online]. Airbus, 2016 [cit. 20. března 2015]. Dostupné na: <<http://www.airbus.com/company/>>

⁵⁹ BOEING. *Company: General Information*. [online]. Boeing, 2016 [cit. 29. března 2015]. Dostupné na: <<http://www.boeing.com/company/>>

Do konce 70. let 20. století měl Boeing téměř monopol na produkci velkých civilních letadel, kdy ovšem počátkem 80. let společnost Airbus začala ohrožovat tento monopol. USA chtěla ovšem dominantní postavení Boeingu udržet a veřejně snižovala důvěru poskytovaných dotací Airbusu od tehdejšího Evropského společenství. I pokračující snižující postavení „donutilo“ reagovat USA důrazněji a tak v roce 1986 podala stížnost v rámci GATT na poskytnuté dotace Airbusu jako nepovolené subvence, které narušují spravedlivou hospodářskou soutěž. Na tento postoj reagovalo Evropské společenství stížností, ve které naopak napadala podporu Boeingu ze strany vlády USA v podobě daňových úlev, zpřístupnění vládních zakázek a podpory výzkumu a vývoje.⁶⁰ Následně utichly vzájemné ataky a společnosti i spolupracovaly na vývoji nového obřího letadla. Poté byly sepsány různé dohody, které spor oddalovaly až do roku 2004, kdy byla podána stížnost od USA k WTO na EU, kde USA obvinily EU (vlády Francie, Německa, Španělska a Velké Británie), že poskytovaly Airbusu dotace, které nejsou v korespondenci s Dohodou o subvencích a vyrovnávacích opatřeních a s Článkem XVI: 1 GATT 1994.⁶¹ EU ovšem podala ve stejný den jako USA žalobu na USA s obdobným předmětem, tedy na porušení Dohody o subvencích a vyrovnávacích opatřeních a také na porušení Článku III: 4 GATT 1994.⁶² V roce 2005 pak přes snahu vyřešit spor dohodou podaly USA další žalobu označenou jako DS347 k WTO, kdy USA zjistily, že Airbus i nadále kalkuluje s třetinovým podílem dotací od jednotlivých vlád EU.⁶³ Následně v roce 2010 došlo k částečnému rozřešení sporu, kdy WTO uznala „pravdu“ USA.

4.3.2 Podstata a průběh řešení sporu

Substance celého sporu v podstatě spočívá v preferování „vlastních“ společností na trhu daných zemí prostřednictvím ilegálních dotací. Jedná se o spor mezi producenty letadel výše představených společností, kdy vzniklé ekonomické problémy vlivem snižujícího se postavení daného producenta na trhu a silícího postavení konkurenta vyvrcholilo až ve spor,

⁶⁰ IRWIN, A. Douglas; PAVCNIK, Nina. *Airbus versus Boeing Revisited: International Competition in the Aircraft Market* [online]. NBER, 2016 [cit. 31. října 2014]. Dostupné na: <<http://www.nber.org/papers/w8648>>

⁶¹ WTO. *Dispute Settlement: Dispute DS316, European Communities - Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft* [online]. WTO, 2016 [cit. 13. dubna 2012]. Dostupné na: <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds316_e.htm>

⁶² WTO. *Dispute Settlement: Dispute DS317, United States - Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft* [online]. WTO, 2016 [cit. 20. července 2005]. Dostupné na: <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds317_e.htm>

⁶³ WTO. *Dispute Settlement: Dispute DS347, European Communities and Certain Member States — Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft (Second Complaint)* [online]. WTO, 2016 [cit. 07. října 2007]. Dostupné na: <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds347_e.htm>

kterým se zabývala i WTO. V říjnu roku 2004 USA jednostranně vypověděly Dohodu o obchodování s velkými civilními letadly podepsanou v roce 2002. Dne 6. 10. 2004 pak USA podaly stížnost u WTO a vyžádaly si konzultace s vládami Německa, Francie, Španělska a Spojeného království z hlediska sporných a nepovolených vládních dotací pro společnost, kdy se jednalo o pět druhů dotací a USA tak upozornily na porušování SCM Agreement a smlouvy GATT 1994. EU na tento krok reagovala tentýž den, kdy shodně jako USA, dne 6. 10. 2004 podala stížnost k WTO, kdy se naopak jednalo o sporné dotace pro společnosti Boeing. Stížnosti měly proběhnout formou konzultace obou stran, které byly ovšem neúspěšné a dne 31. 5. 2005 USA požádaly WTO o vytvoření Panelu, který prošetří nelegální podporu EU společnosti Airbus. Panel pod označením DS 316 byl vytvořen v červenci téhož roku. V dubnu 2006 pak Panel oznámil prodloužení termínu vydání konečné Zprávy až do roku 2010.⁶⁴

Mezi tím společnost Airbus začala vyvíjet novou řadu A350, která byla ovšem dotována vládní podporou, což USA samozřejmě zaregistrovaly a dne 31. 1. 2006 podaly u WTO další stížnost, která se zakládala na opětovném porušení SCM a GATT 1994. Následně v dubnu téhož roku USA požádaly WTO o vytvoření dalšího Panelu, který byl následně označen jako DS 347. Tento Panel se pak sešel v květnu roku 2006 a v říjnu 2006 podal ustanovení, že USA se rozhodly celý druhý spor pozastavit a Panel rozpustit.⁶⁵

Z hlediska stížností EU, které obdobně jako USA po neúspěšných konzultacích podala koncem května 2005 návrh na vytvoření Panelu pod označením DS 317. 27. června pak EU podala obdobně jako USA druhou stížnost k WTO, ohledně dotací pro Boeing, které dle EU opět porušovaly dohody SCM a GATT 1994. Jednalo se o dotace na letoun modelu 787 Dreamliner, který byl ovšem impulsem pro EU z hlediska nově budovaného letounu A380. Model 787 Dreamliner měl být sporně financován Japonskem a Itálií. Byl vytvořen Panel DS 353, který prakticky zrušil původní Panel DS 317. Tedy původně sestavený Panel EU a následný Panel USA (DS 317 a DS 347) byly tedy zrušeny, což ovšem celý spor nejjednodušeji vlivem rozsáhlosti různých zdrojů a vysokým objemům finančních prostředků.

⁶⁴ WTO. *Dispute Settlement: Dispute DS316, European Communities - Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft* [online]. WTO, 2016 [cit. 13. dubna 2012]. Dostupné na: <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds316_e.htm>

⁶⁵ WTO. *Dispute Settlement: Dispute DS316, European Communities - Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft* [online]. WTO, 2016 [cit. 13. dubna 2012]. Dostupné na: <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds316_e.htm>

Panel vytvořený na popud USA (tedy DS 316) následně stanovil opodstatněnou žalobu USA z roku 2004 proti EU, tedy proti nelegálním dotacím společnosti Airbus od zemí Francie, Německa, Španělska a Spojeného království. Jako ilegální podpora byly Panelem označeny veškeré počáteční podpory a následné dotace na vývoj letounu, kdy dotace se pohybovaly v celkové výši 18. miliard USD. Dle Panelu se jednalo o specifické a exportní dotace, které tedy porušovaly SCM Agreement. Panel ovšem nepotvrdil nelegální financování Airbusu prostřednictvím Evropské investiční banky. Dále byly zamítnuty některé dotace z hlediska modelu A350. Panel dále zdůraznil, že uvedené ilegální dotace měly negativní dopad na amerického konkurenta v podobě finančních ztrát. DSB doporučilo zrušení všech ilegálních dotací v neprospěch evropského konkurenta, kdy ovšem nebyl stanoven konkrétní plán na splnění daného výstupu Panelu.

Panel DS 353, který byl vytvořen na popud EU pak ovšem potvrdil opodstatnění stížnosti EU vůči USA, kdy stanovil, že poskytnuté daňové slevy a další výhody amerických států (např. Kansas, Illinois atd.) vůči společnosti Boeing byly specifické dotace porušující SCM a tedy ilegální. Jako další ilegální subvence Panel označil i programy na výzkum a vývoj a smlouvy s NASA, dále i dotace od FSC a ETI. Panel dále vyvrátil možnou nelegálnost dotací ze strany ministerstva obchodu a práce. Výše ilegálních dotací byla stanovena na 5,3 miliard USD.

Následně se obě strany proti rozhodnutí Panelu odvolaly. Odvolávací orgány ovšem potvrdily stanovení Panelů. EU musela veškeré ilegální dotace zastavit a dále musely zastavit i smlouvy s danými společnostmi. EU koncem roku 2011 prohlásila, že všechna doporučení provedla. USA nicméně kroky EU označila a následně podala stížnost k WTO na prošetření celé záležitosti, kdy USA také uvedly, že EU i nadále leteckou společnost ilegálně podporuje.

USA z hlediska rozhodnutí Panelu sestaveného na popud EU (tedy DS353) také podala odvolání, jak již bylo uvedeno. USA se bránila tím, že výstup Panelu v podobě poškození konkurenční letecké společnosti není opodstatněné a dále také rozporovaly označené ilegální daňové úlevy. Odvolací orgán potvrdil výstupy Panelů a učinil pouze drobné změny, které ovšem podstatné stanoviska Panelů nezměnila. Odvolací orgán doporučil USA, aby se řídily doporučením Panelu, což USA akceptovaly a počátkem roku 2012 prohlásily, že veškeré kroky učinily. Jednalo se tedy o úpravu smluv s NASA a ministerstvem obrany, dále o zrušení daňových slev. Celý proces byl prodloužen zejména vlivem poslední stížnosti USA na neakceptování rozhodnutí Panelu o nutných krocích EU z roku 2011. Tato stížnost byla ukončena v září roku 2016 s tím, že WTO potvrdila stížnost USA z hlediska

dalších ilegálních dotací od států EU směrem k letecké společnosti, což měla z hlediska původního Panelu již eliminovat. EU v říjnu 2016 proti tomuto rozhodnutí odvolala a spor tedy dále pokračuje.⁶⁶

4.3.3 Výsledek sporu a jeho dopad na vzájemné vztahy aktérů

Výsledek sporu byl stanoven v podstatě nedávno, tedy konkrétně dne 22. 9. 2016. WTO stanovila, že členské země „EU (Německo, Francie, Británie a Španělsko) poskytly Airbusu nelegální dotace v částce téměř 22 miliard dolarů (téměř 540 miliard Kč). Rozhodnutí bylo součástí vleklého sporu mezi EU a USA ohledně subvencování výroby letadel. WTO v červnu 2011 rozhodla, že EU a čtyři její členské země poskytovaly Airbusu rozsáhlé dotace, stejně jako Spojené státy podporovaly svého výrobce Boeing. Obě strany později uvedly, že situaci napravily, Spojené státy ale tvrdily, že EU rozhodnutí plně nevyhověla, a WTO se v září přiklonila k jejich názoru. EU podle posledního rozhodnutí WTO poskytla Airbusu ve formě dotací další miliardy dolarů, což amerického konkurenta Boeing připravilo na tržbách o desítky miliard dolarů. Spojené státy by v důsledku rozhodnutí WTO mohly uvalit na EU odvetná cla, která by pravděpodobně připravila Airbus o část podílu na trhu s leteckou technikou.“⁶⁷ EU se v říjnu proti tomuto rozhodnutí odvolala, kdy WTO se postavila za USA, které EU napadly, že plně neakceptovala rozhodnutí WTO z roku 2011 a výše uvedené země EU poskytly společnosti Airbus dotace, čímž porušily obchodní pravidla WTO. EU na to reagovala tedy odvoláním, které zakládá na chybách WTO. Odvolání je nyní v řešení. Jaký bude další vývoj vztahů nelze tedy zatím stanovit.

4.3.4 Implementace rozhodnutí Panelu

Rozhodnutí Panelů jsou jednoznačná. Obě strany provedly určitá pochybení, která znevýhodnila protistranu a snížila tak ziskovost daných leteckých společností. Panel rozhodl tedy z určitého pohledu ve prospěch obou stran, kdy stanovil opatření, která mají zamezit dalšímu konkurenčnímu boji a preferování daných společností. Nicméně nutné podotknout, že USA na rozhodnutí Panelu přistoupila a eliminovala veškeré podpůrné prostředky vůči tamní letecké společnosti. EU dle posledního procesu takto neučinila a na stanovený postup Panelu

⁶⁶ WTO. *Dispute Settlement: Dispute DS316, European Communities - Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft* [online]. WTO, 2016 [cit. 13. dubna 2012]. Dostupné na: <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds316_e.htm>

⁶⁷ ČTK. *EU se odvolala proti verdiktu WTO o subvencování Airbusu* [online]. Flymag, 2016 [cit. 13. října 2016]. Dostupné na <<http://flymag.cz/article.php?id=11033>>

dostatečně nereagovala, což ovšem bude předmětem dalšího šetření, které se predikuje na rok 2017.

Rozhodnutí Panelu spočívala zejména z hlediska eliminace dotací od daných států, přerušением poskytování daňových úlev a smluv s vybranými organizacemi, které měly určitým způsobem podporovat danou společnost. Uvedený spor je jedinečným sporem, který má dopad na zaměstnanost tisíců lidí, ale i na omezování možného monopolu, který je samozřejmě nežádoucí. Z mého pohledu v tomto případě byla role WTO velmi výrazná a z určitého pohledu byla zde významněji akceptovány navržená doporučení Panelu.

4.4 Seal products – produkty z tulení kůže

V tomto obchodním sporu figurují Kanada a Norsko versus EU. Jedná se o poměrně mladý spor, který má ovšem „kořeny“ již v 80. letech minulého století a u kterého je podstatou ochrana životního prostředí a nelidské zacházení se zvířaty. Níže bude provedena deskripce jeho substance, aktéři, geneze a vyjádření WTO.

4.4.1 Základní popis obchodního sporu

Podstatou sporu byl dovoz produktů z tulení kůže regulovaného dle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1007/2009/ES ze dne 16. září 2009 o obchodu s tuleními produkty. Lov tuleňů představuje pro Kanadu a Norsko tradici, ale také obživu a zdroj příjmů pro pobřežní obyvatele. Ovšem jiná kultura jiný mrav. Evropané na tento lov nahlíží jako na nehumánní lov a ničení přírody, kdy je v Kanadě každoročně poměrně krutě zabito přes 300 000 tuleňů grónských. Lov probíhá na jaře, kdy tulení přivedou na svět mláďata, které následně lovci zabíjí. Tato mláďata tvoří v posledních letech až 95 % ulovených tuleňů. V 80. letech byl lov tuleňů silně omezen díky zákazem EU na dovoz kožešin tuleních mláďat. V roce 1996 však kanadská vláda zvýšila přípustnou kvótu pro odlov a zavedla vládní dotace s cílem dosáhnout vyšších kvót u lovu mladých tuleňů, kteří nespádali pod zákaz dovozu EU.⁶⁸

Kanada spor obhajovala prostřednictvím porušení ES dle daných článků dohody o technických překážkách obchodu. Spor byl tedy založen na předpisech EU (tzv. EU Seal režim), který obecně zakazuje dovoz a uvádění na evropský trh produkty z tuleňů. Režim EU stanovoval také určité výjimky ze zákazu. Panel stanovil, že EU jednala v rozporu se svými

⁶⁸ PROTISRSTI. *Fakta o lovu tuleňů*. [online]. Proti srsti, 2010 [cit. 07. února 2010]. Dostupné na: <<http://www.protisrsti.cz/fakta-o-lovu-tulenu.htm>>

ustanoveními, nicméně také dodává, že EU jedná v rámci obavy o dobré zacházení s tuleni a neporušuje tak stanovení o technických překážkách obchodu a žádá alternativní opatření. Kanada se s ustanovením WTO neztotožnila, kdy v podstatě došlo i přes určité porušení ustanovení EU, a proti trvajícím zákazům se odvolává a i nadále bojuje.

4.4.2 Podstata a průběh řešení sporu

Jak již bylo naznačeno výše motivy pro budoucí spor na dovoz produktů z tulení lze nalézt již v říjnu 1983, kdy EU zakazuje dovoz tuleních výrobků z tzv. „whitecoats“, tedy mláďat tuleně grónského mladších dvanácti dnů a tzv. „bluebacks“ (čepců hřebenatých mladších jednoho roku). Tento zákaz byl obnoven v roce 1985 a v roce 1989 byl schválen jako regulérní nařízení. Kanada na toto reagovala zvýšením kvót a poskytováním dotací na lov tuleňů starších dvanácti dnů, na které zákaz EU neplatil. Následně v roce 2004 Evropská rada schválila návrh usnesení, které apeluje na kanadskou vládu, aby ukončila zbytečná jatka tuleňů grónských a čepců hřebenatých, na což Kanada nereagovala. V říjnu 2006 pak EU schválila usnesení, které podporuje zákaz dovozu výrobků z tuleňů do celé EU a v listopadu téhož roku pak apelovala na evropské vlády na zvažování zákazu obchodování se všemi výrobky z tuleňů, na což řada evropských zemí reagovala pozitivně. V červenci roku 2008 pak EU schválila návrh na zákaz obchodu s výrobky z tuleňů v celé EU, což byl prvopočátek celého sporu s Kanadou a Norskem.

Žalující strana (Kanada) podala žádost dne 02. 11. 2009 na započítání konzultací s ES/EU týkající se nařízení (ES) č 1007/2009 Evropského parlamentu a Rady ES ze dne 16. září 2009 o obchodování s produkty z tuleňů, a následných opatřeních s tím souvisejících. Podle Kanady, dotčené nařízení zakazuje dovoz a uvádění na trh ES ze všech produktů z tuleňů. Kanada tvrdila, že uvedená opatření jsou v rozporu se závazky EU dle článku 2.1 a 2.2 dohody o technických překážkách obchodu; Články I: 1, III: 4 a XI: 1 GATT z roku 1994 a článku 4.2 dohody o zemědělství. Následně v říjnu roku 2010 se ke konzultaci oficiálně připojilo i Norsko. Počátkem roku 2011 pak Kanada požádala o ustavení skupiny odborníků (Panelu), kdy DSB v březnu 2012 rozhodlo o spojení obou sporů do jednoho (tedy Kanady a Norska). 24. září roku 2012 požádaly obě žalující strany o ustanovení Panelu, který byl následně složen počátkem října téhož roku. Výstupní zpráva Panelu byla sestavena a odeslána poslancům dne 25. listopadu roku 2013 a obsahovala výstupy, které sice potvrdily, že „Seal režim“ EU je v rozporu s článkem 2.1 dohody o technických překážkách obchodu. Nicméně Panel dále stanovil, že EU neporušuje článek 2.2 téže dohody, protože režim splňuje

cíl vyřešit obavy EU z hlediska dobrých životních podmínek tuleňů. EU ve svém režimu zvýhodňuje Grónsko, konkrétně jeho populaci Inuit, což z hlediska uvedeného cíle není pak oprávněné. Nicméně v neposlední řadě Panel dodává, že žalující strany neprokázaly EU, že by jednala v rozporu se svými závazky k plnění a kompletních postupů pro posuzování shody. Kanada s výstupem nesouhlasila a podala v lednu 2014 odvolání. I EU podala odvolání koncem ledna na některá uvedená vyjádření Panelu. Zpráva Odvolávacího orgánu byla následně zformulována dne 24. května 2014, ve které v podstatě obrátila zjištění Panelu, kdy „*Seal režim*“ EU je technický předpis a je tedy diskutabilní a bez právního účinku. Dále ale uváděla, že souhlasí s Panelem ve smyslu, že „*Seal režim*“ EU se stejnou měrou nevztahuje na nároky podle článku I: 1 a III: 4 GATT z roku 1994. Odvolací orgán rovněž potvrdil závěr skupiny odborníků, podle něhož „*Seal režim*“ EU je v rozporu s článkem i: 1, protože není uplatňován stejný přístup na trh kanadských a norských produktů z tuleňů, než jaký přístup poskytuje na produkty z tuleňů pocházející z Grónska. Dále také potvrdil stanovení odborné skupiny, že „*Seal režim*“ EU je nezbytný pro ochranu veřejné mravnosti ve smyslu článku XX (a) GATT z roku 1994. Nicméně, odvolací orgán dokončil analýzu a nakonec našel, stejně jako Panel, že EU neprokázala, že „*Seal režim*“ EU splňuje požadavky hlavní části článku XX. Proto odvolací orgán dospěl k závěru, že EU nebyla oprávněná uplatňovat „*Seal režim*“ podle článku XX dohody GATT z roku 1994.⁶⁹

EU v roce 2015 pozměnila režim týkající se obchodování s produkty z tuleňů a nařízení týkající se systému vydávání potvrzení pro produkty z tuleňů, které mohou být nadále uváděny na trh EU. Změna spočívá v tom, že EU uvolnila dovoz produktů z tuleňů od lovců Inuitů s cílem podpořit jejich obživu, kulturu, tradici a lov, ale lov musí být prováděn způsobem, který řádně zohledňuje dobré životní podmínky zvířat a současně bere v úvahu způsob života tohoto společenství a lov jakožto způsob zajištění jeho živobytí.

4.4.3 Výsledek sporu a jeho dopad na vzájemné vztahy aktérů

Spor byl primárně částečně ukončen dne 25. 11. 2013, kdy vydal Panel rozhodnutí, které podporovalo zákaz EU z roku 2010 dovážet tulení výrobky (kůže, olej a maso) do EU. Dle výstupů Zprávy Panelu se jedná o zákaz oprávněný z morálních důvodů. Kanada se proti tomuto rozhodnutí odvolala, kdy se následně odvolala i EU z hlediska některých stanovení Panelu k Odvolávacímu orgánu, který rozhodl, že „*Seal režim*“ EU je pouze technickým

⁶⁹ WTO. *European Communities: Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products*. [online]. WTO, 2016 [cit. 18. června 2014]. Dostupné na: <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds400_e.htm>

doporučením a EU neměla právo jej implementovat na celý evropský trh a dále i potvrdila výstup Panelu, že EU nenaplnuje režimem cíl zajistit eliminaci evropské obavy z nezajišťování dobrých životních podmínek tuleňům, protože na dovoz tuleních produktů z Grónska se režim nevztahoval. EU musela pozměnit daný režim a uvolnit bariéry dovozu, kdy podmínkou je, aby lov byl v rámci dobrých životních podmínek zvířat, a současně bere v úvahu způsob života tohoto společenství a lov jakožto způsob zajištění jeho živobytí. Tuto modifikaci režimu EU pak naplňuje výše uvedený cíl.

EU musela vlivem zprávy Odvolacích orgánů vyjednat ambiciózní dohodu, která pokrývala všechny aspekty obchodních vztahů mezi ní a Kanadou, kdy harmonizovala předpisy a odstranila neobchodní překážky. Jak již bylo uvedeno u jiných sporů, vztahy EU a Kanady jsou pevné s narůstající tendencí, kdy tento spor opět vztahy příliš nenarušil a obě strany jsou navzájem důležitými obchodními partnery. Tedy komplexně lze poznamenat, že vztahy Kanady a EU jsou i nadále vynikající.

4.4.4 Implementace rozhodnutí Panelu

Jak již bylo uvedeno v předchozí podkapitole, Panel vydal zprávu dne 25. 11. 2013, ve které se v podstatě přiklonilo na stranu EU, kdy byla potvrzena oprávněnost EU při implementaci zákazu na dovoz produktů z tuleňů. Kanadská vláda následně reagovala na rozhodnutí Panelu tak, že se proti tomuto rozhodnutí odvolá. Původní záměr kanadské vlády při podání žádosti o konzultaci v roce 2010 bylo pomoci kanadským lovcům tuleňů a obhájit zájmy kanadských Inuitů a původních obyvatel. Tedy dle kanadské vlády rozhodčí Panel potvrdil dlouhodobé stanovisko Kanady, že zákaz EU je diskriminační a zachází nespravedlivě s kanadskými tuleními výrobky. Rozhodčí Panel ovšem také stanovil, že zákaz může být oprávněný z hlediska obav veřejnosti týkajících se lovu tuleňů. Rozhodnutí Panelu samozřejmě kritizovali i lovci tuleňů a Inuité, protože rozhodnutí má devastující dopady na jejich tradiční způsob života a vůči nim rozhodnutí pokládají za nemorální a nelidské. Díky rozhodnutí Panelu došlo ke globálnímu omezení lovu tuleňů, protože postupně stále více zemí odmítá povolit dovoz tuleních produktů. Kanada tak udržuje lov tuleňů prostřednictvím vládních dotací.

Na základě rozhodnutí Panelu došlo tedy k zachování zákazu dovozu předmětných produktů z Norska a Kanady, kdy se k zákazu dovozu připojují i další země. Dle kanadského prezidenta závodu na zpracování tulení D. Dakinse může mít rozhodnutí WTO dopady na i další obchod. Naopak někteří představitelé kanadského nevládního sektoru rozhodnutí WTO

kvitovali s vyjádřením, že rozhodnutí může mít dalekosáhlé dopady na dobré životní podmínky zvířat, protože rozhodnutí se týká globálního obchodu. Nicméně kanadská vláda trvá na svém a lov tuleňů považuje za humánní, udržitelnou a dobře regulovanou aktivitu. Kanadská vláda i Norsko bude i nadále obhajovat lov tuleňů, protože je to významný zdroj obživy a příjmů pro kanadské pobřežní komunity a Inuity, kdy tento boj bude zakládat na aspektu, že tisíce Kanadčanů jsou závislí na lovu tuleňů. Lov tuleňů poskytuje obživu pro jejich rodiny a udržuje jejich kulturu, tradice a kvalitu života.⁷⁰

Následný boj spočíval v odvolání u Odvolacího orgánu, který nějaké výstupy Panelu potvrdil a nějaké vyvrátil. Panel zde tedy fungoval spíše jako doprovodný prvek celého sporu, kdy se aktuálně vycházelo ze zprávy Odvolávacího orgánu.

4.5 EC Biotech

Spor EC Biotech byl poměrně zajímavým sporem z hlediska obchodu s geneticky modifikovanými potravinami. Níže bude tento spor představen a analyzován v obdobné struktuře jako u předchozích sporů.

4.5.1 Základní popis obchodního sporu

Jedná o významný spor, který je podstatou řady diskuzí a protichůdných zájmů. V tomto sporu hrály hlavní roli opět Spojené státy americké a Evropská unie. Spor vznikl vlivem rozporu dovozu biotechnologických produktů a nezdařilo se jej vyřešit prostřednictvím konzultací. Spor ohledně biotechnologických produktů byl již delší dobu předmětem vyjednávání mezi zmíněnými USA a EU. Podstata sporu vycházela z dlouhodobého odlišného přístupu k biotechnologickým produktům, který se pak odrážel v jejich regulaci u obou stran hlavních aktérů. Nicméně svým významem značně ovlivňoval vzájemný obchod obou velmocí. Rozdílný přístup a regulace biotechnologických potravin obou aktérů vyvrcholil v květnu 2003, kdy USA jako hlavní žalující strana, společně s Argentinou a Kanadou napadly regulační mechanismy US z hlediska obchodování s geneticky modifikovanými organismy a požádaly o konzultace s Evropskou komisí o některých opatřeních přijatých EU a jejích členských státech, postihující dovoz zemědělských a potravinářských výrobků ze Spojených států. Žalující strany napadly jednání EU z více

⁷⁰ MZV. *Zákaz EU na dovoz tuleních výrobků z Kanady*. [online]. MZV ČR, 2016 [cit. 25. listopadu 2013]. Dostupné na: <http://www.mzv.cz/ottawa/cz/obchod_a_ekonomika/kanada_odsuzuje_rozhodnuti_wto_ve.html>

pohledů, kdy v jednotlivých případech žadatelů o dovozní licenci byly atakovány ustanovení o poskytování licencí bez zbytečných průtahů dle dohody SPS. Žalující strany dále uvedly, že pokud budou geneticky modifikované produkty zaměňovány za produkty bez obsahu této modifikace, poruší tím EU princip národního zacházení dle článku III, odst. 4. GATT 1994 a v neposlední řadě byly hlavními argumenty žaloby i nedostatečné zdůvodnění zákazu dovozu modifikovaných produktů, kdy nebyly EU dodány žádné vědecké osudky o nevhodnosti těchto produktů.⁷¹ Jak již bylo uvedeno výše, jedná se o významný spor, který má dopad nejen na vzájemné obchodní spolupráce obou zemí, ale také ve vnímání zdravotní závadnosti modifikovaných produktů, ale také z hlediska náboženského, etnického atd.⁷²

Spor byl částečně ukončen v roce 2008, kdy proběhla krátce i arbitráž, která byla následně stranami odvolána a EU se následně dohodlo s Argentinou a Kanadou. Nicméně s USA dále EU jedná o pozastavení zákazů dovozu těchto produktů, kdy se členské země ovšem staví k celé problematice poměrně jednoznačně a to ve znění trvání zákazu dovozu.

4.5.2 Podstata a průběh řešení sporu

Samotná podstata sporu vycházela z rozdílného přístupu a regulaci biotechnologických potravin v USA a EU. Jednalo se o biotechnologické produkty, tedy konkrétněji o jednu z kategorií biotechnologických produktů – geneticky modifikované organismy. Geneticky modifikované organismy jsou organismy, (vyjma člověka), u kterých byl genetický materiál modifikován způsobem, u kterého nebyl přirozený rozmnožovací proces dosažen pářením ani přirozenou rekombinací. Jedná se tedy o nepřirozený zásah do DNA organismů, který může měnit jeho charakteristické vlastnosti s pravidla s cílem ekonomického růstu. Jak je patrné u sporu, tento proces se využívá u zemědělských plodin (sója, bavlna atd.)⁷³

Dne 13. května 2003 USA požádaly o konzultace s EU o některých opatřeních přijatých EU a jejích členských států postihující dovoz zemědělských a potravinářských výrobků ze Spojených států. Co se týče opatření na úrovni ES, Spojené státy tvrdily, že

⁷¹ HOWSE, Robert; HORN, Henrik. *European Communities: Measures Affecting the Approval and Marketing of Biotech Products*. World Trade Review. 2009, roč. 8, č. 1. 49 – 83 s.

⁷² WTO. *Minutes of Meeting: Held in the centre William Rappard*. [online]. WTO, 2016 [cit. 28. ledna 2013]. Dostupné na:

<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Cig6NTIVxiAJ:https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/DDFDocuments/115700/q/WT/DSB/M328.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

⁷³ EUROPA EU. *Směrnice 2001/18/ES Evropského parlamentu a Rady o záměrném uvolňování geneticky modifikovaných organismů do životního prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/220/EHS*. [online] Evropa EU, 2001 [cit. 12. března 2001]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/health/files/eudralex/vol-1/dir_2001_18/dir_2001_18_cs.pdf>

moratorium aplikované EU od října 1998 o schvalování biotechnologických produktů omezil dovoz zemědělských a potravinářských produktů ze Spojených států. Spojené státy dále tvrdily, že řada členských států EU zachovává vnitrostátní marketingové a dovozní zákazy biotechnologických produktů, přestože tyto výrobky byly již schváleny Evropskou komisí pro dovoz a uvádění na trh v EU. Dle USA byly uvedené zákazy v rozporu s povinnostmi EU v rámci následujících článků: Články 2, 5, 7 a 8 a příloh B a C dohody SPS. Články I, III, X a XI dohody GATT z roku 1994. Článek 4 dohody o zemědělství a články 2 a 5 dohody TBT. Ke konzultaci byly vyzvány i další země (Austrálie, Argentina, Brazílie, Kanada, Chile, Kolumbie, Indie, Mexiko, Nový Zéland a Peru). Následně dne 7. srpna 2003 USA požádaly o ustavení skupiny odborníků. Na zasedání dne 29. srpna 2003 DSB byl vytvořen jednotný panel zkoumající tento spor. Následně dne 23. února 2004 USA, Kanada a Argentina společně požádaly generálního ředitele složit panel řešící daný spor, kdy byl panel složen dne 4. března 2004. Vlivem potřeby vědeckých a technologických posudků se prodlužovalo následné datum vydání závěrečné zprávy panelu. Dne 29. září 2006 byly pak rozeslány hodnotící zprávy, ve kterých bylo stanoveno, že EU použila moratorium na schvalování biotechnologických produktů v období od června 1999 do srpna 2003, kdy následně EU kategoricky popřela existenci takového moratoria. Zpráva dále uváděla, že implementací moratoria EU jednala v rozporu se svými povinnostmi vyplývajícími ze článku 8 dohody SPS. Panel však také stanovil, že EU nejednal v rozporu se svými povinnostmi vyplývajícími z jiných ustanovení vznesených žalujícími stranami článků 5.1, 5.5, 5.6, 2.2 a 2.3 dohody SPS. Dle čl. 8 dohody SPS došlo u schvalovacích procesů týkajících se 24 z 27 biotechnologických produktů ke zbytečným časovým průtahům při dokončování schvalovacích postupů. Co se týče ochranných opatření zemí EU, pak panel stanovil, že EU jednala v rozporu se svými povinnostmi dle článků 5.1 a 2.2 dohody SPS s ohledem na všechna ochranná opatření, protože tato opatření nebyly založena na rizikových posudcích. Na zasedání DSB dne 19. prosince 2006, EU oznámila svůj záměr provést doporučení a rozhodnutí v souladu se svými závazky v rámci WTO. Následně USA a EU v červnu 2007 oznámily, že se dohodly na datu provedení opatření ze strany EU k lednu 2008. Dne 14. ledna 2008 EU a USA informovaly DSB, že dosáhly vzájemné dohody a urovnání sporu. Nicméně tři dny po tomto prohlášení USA požádalo DSB k autorizaci pozastavení vybraných koncesí na evropské dovozy, což bylo následně EU rozporováno a celá záležitost dále postoupila k arbitráži. Následující měsíc byla na žádost obou stran procedura arbitráže přerušena. EU vyřešilo spor s Argentinou a

Kanadou vzájemnými dohodami, s USA nedokázalo nalézt jednotnou řeč.⁷⁴ EU i nyní stále jedná s USA o uvolnění dovozu geneticky modifikovaných organismů v podobě komodit, nicméně většina členských států tyto komodity odmítají. Další vývoj je zatím stále v jednání.⁷⁵

4.5.3 Výsledek sporu a jeho dopad na vzájemné vztahy aktérů

EU po několikaletém vyjednávání urovnala spor týkající se dovozu geneticky modifikovaných organismů se dvěma ze tří stěžovatelů, tedy s Argentinou a Kanadou, kdy spor s USA trvá. Urovnání s uvedenými aktéry bylo dosaženo prostřednictvím vzájemně dohodnutého řešení ve smyslu čl. 3 odst. 6 DSU.

„Dne 30. 06. 2009 Argentina a EU oznámily DSB další prodloužení přiměřeného časového období pro implementaci zprávy panelu (8. prodloužení v tomto případě) až do 31. 12. 2009. Dále bylo toto období prodlouženo do 28. 02. 2010 a dále až do 31. 03. 2010 z důvodu poskytnutí dostatečného času na podepsání a notifikaci řešení tohoto DSB sporu. Dne 17. 03. 2010 a po informování Výboru pro obchodní politiku dne 05. 03. 2010 přijala Komise Usnesení o podepsání této dohody s Argentinou. Tato dohoda byla notifikována DSB a předložena příslušným WTO výborům jako vzájemně dohodnuté řešení uzavírající tento případ. Dne 15. 07. 2009 Kanada a ES oznámily DSB, že také dosáhly vzájemné dohody.“⁷⁶

Vyjednávání všech aktérů byla v obdobném znění, kdy substancí bylo opakované vyjednávání ohledně uvolnění bariér pro dovoz biotechnologických produktů.

Urovnání sporu EU versus Kanada a Argentina ve svém výstupu znamená každoroční setkání příslušných útvarů Evropské komise s úřady daných zemí v korespondenci s uplatňováním biotechnologie pro zemědělství a souvisejících obchodních otázkách oboustranného zájmu, což zahrnuje také níže uvedené otázky:⁷⁷

- Opatření týkající se biotechnologií, které mohou ovlivnit obchod mezi danými zeměmi a EU, včetně opatření přijatých členskými státy EU.

⁷⁴ WTO. *European Communities — Measures Affecting the Approval and Marketing of Biotech Products* [online]. WTO, 2016 [cit. 17. ledna 2008]. Dostupné na: <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds291_e.htm>

⁷⁵ PAZDERA, Josef. *Většina zemí v EU usiluje o zákaz geneticky modifikovaných plodin*. [online]. Osel, 2016 [cit. 05. října 2015]. Dostupné na: <<http://www.osel.cz/8464-vetsina-zemi-v-eu-usiluje-o-zakaz-geneticky-modifikovanych-plodin.html>>

⁷⁶ EAGRI. *Přehled obchodních sporů vedených v rámci WTO – DSB od druhé poloviny r. 2009 do první poloviny r. 2011*. [online]. Ministerstvo zemědělství, 2009 - 2016 [cit. 21. července 2007]. Dostupné na <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/obchodni-spory/aktivni-obchodni-spory-2.html>>

⁷⁷ EUROPA EU. *EU and Argentina settle WTO case on Genetically Modified Organisms* [online] Europa EU, 2010 [cit. 18. března 2010]. Dostupné na: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-325_en.htm?locale=en>

- Specifické problémy, které vznikají v souvislosti s žádostí o povolení předložené regulačnímu hodnocení.
- Výměna informací o dopadu obchodu asynchronních povolení geneticky modifikovaných produktů.
- Vyhodnocení ekonomického a obchodního výhledu budoucích povolení geneticky modifikovaných produktů.
- Obnova povolení geneticky modifikovaných produktů.
- Výměna informací týkajících se jiných relevantních otázek v oblasti biotechnologie zemědělství, včetně nových právních předpisů v oblasti v oblasti biotechnologického zemědělství, nebo koordinačních mechanismů pro řešení případných případů náhodné přítomnosti nepovolených GMO v zásilek povolených produktů.

Z hlediska USA i nadále pokračují debaty o možnosti dovozu biotechnologických produktů do EU, kdy zatím nebylo dosaženo vzájemného jednoznačné dohody, kdy ovšem krok kupředu představuje samotné vyjednávání, protože USA ani po ukončení sporů EU se zbylými aktéry, nebyla přístupná k vyjednávání. Predikce jsou zatím ve znění, že dovoz nebude schválen vlivem odmítavého přístupu jednotlivých členských zemí EU.

Ani tento spor vzájemné vazby mezi aktéry příliš nenarušil či dokonce nepřerušil, kdy mírně klesá dovoz zboží z Kanady do EU, ale vývoz z EU do Kanady zas mírně roste. Z hlediska obchodních vztahů s Argentinou lze evidovat klesající tendenci obchodní směny, nicméně tento vývoj nelze přisuzovat danému sporu, ale zejména téměř nulové diplomatické aktivity hlavních představitelů Argentiny, ale i EU směrem k Argentině. Z hlediska USA pak dochází k vyjednávání, které ovšem nemá na obchodní a jiné vazby EU a USA negativní vliv. Samozřejmě došlo k poklesu dovozu zrn a olejniny, kdy ovšem pokles je v řádu desetin procent, což je v globálním pohledu nevýznamné.

4.5.4 Implementace rozhodnutí Panelu

Panel ve své průběžné zprávě uznal existenci moratorií EU a rozhodl, že moratorium mělo za následek "zbytečného odkladu" v postupu EU z hlediska schvalování GMO, čímž porušil článek 8 a Příloha C dohody WTO o sanitárních a fytosanitárních opatřeních (SPS). Panel dále „napadl“ vnitrostátní zákazy (ochranná opatření) některých členských států EU z důvodu, že tyto státy neprovedly hodnocení rizik, a tím porušily článek SPS 5.1. Panel zjistil, že dostatečnost dostupných vědeckých důkazů, například dřívější závěry prokazané

příslušnými vědeckými výbory EU, brání tyto členské státy vyvolávání předběžných opatření pod SPS článek 5.7, aniž by provedla hodnocení rizik podle článku 5.1.

Celkově vzato Zpráva panelu vyvolává řadu zajímavých právních otázek, které nebyly plně vyřešeny a zůstávají i nadále kontroverzní. EU se k vyjádření postavila odmítavě, kdy zejména zavrhl existenci moratorií v podobě, v jaké je prezentoval Panel. Dále se snažila ospravedlnit vnitrostátní zákazy některých členských států ohledně GMO v rámci „zásady předběžné opatrnosti“ stanovené v Cartagenském protokolu z roku 2000 o biologické bezpečnosti k Úmluvě o biologické rozmanitosti. USA nicméně zamítly jakoukoliv aplikaci dohod. USA dále zdůraznily, že protokol o biologické bezpečnosti by neměl být aplikován do tohoto sporu, protože není smluvní stranou protokolu.⁷⁸

I přes stanovené pochybné jednání EU nadále trvají zákazy dovozu GMO do zemí EU, tedy stanovení Panelu nemělo na odhlášení zákazu významný vliv, kdy sice EU uzavřela dohody mezi Kanadou a Argentinou, ale spíše na základě vzájemného vyjednávání.

⁷⁸ ASIL. *The WTO Panel on the EC-Biotech Dispute Releases Its Final Report*. [online]. ASIL, 2016 [cit. 26. října 2006]. Dostupné na: <<https://www.asil.org/insights/volume/10/issue/28/wto-panel-ec-biotech-dispute-releases-its-final-report>>

5. Kvalitativní zhodnocení

Na základě případových studií bude níže provedeno vyhodnocení, zda došlo k naplnění sledovaného jevu, jímž byla implementace rozhodnutí, a zda tak docházelo v rozumné době a bez rozdílu.

➤ *V čem implementace spočívala*

Z výše provedených dílčích případových studií je patrné, že ke sporům mezi zúčastněnými stranami dochází v momentu, kdy státy začínají uplatňovat některý ze svých nástrojů opatření k ochraně národního trhu, tím dochází k obcházení pravidel WTO a EU se odchyluje od idealistické myšlenky vzniku organizace a má tendenci opět tíhnout ke zmíněnému protekcionismu. Takové nástroje mají formu ochranných nebo antidumpingových opatření, v některých případech mají podobu tzv. nařízení o obchodních bariérách. Z tohoto vyplývá i podstata implementace konečného rozhodnutí, která spočívá v odstranění těchto nežádoucích opatření bránící liberalizaci mezinárodního obchodu.

➤ *V jakém případě EU implementuje a v jakém nikoliv*

Bylo zjištěno, že celý background a charakter obchodního sporu je významným aspektem, zda EU je ochotna implementovat či nikoliv. Někdy i za cenu podrobení se stanoveným sankcím dle DSU.

Z celkové počtu zkoumaných obchodních sporů je až překvapivé, že u Evropské unie došlo k implementaci pouze u jednoho z případů. Jednalo se o obchodní spor *Seal products – produkty z tuleního masa*, kde od počátku sporu byla EU prakticky vítězem. Povinnost implementovat vznikla až v odvolacím řízení, nicméně však šlo o pouhou harmonizaci předpisů a odstranění neobchodních překážek, které byly diskriminační. Nebyl proto důvod, proč neimplementovat, neboť se jednalo o prospěch EU. Dokonce i ostatní státy se začaly přiklánět k těmto ochranným opatření.

V ostatních případech EU nedbá rozhodnutí Panelu a dochází ke sjednávání vzájemných dohod mimo WTO. Jednalo se o případy – *Banánová válka*, *Hovězí maso* a *EC Biotech*. V případě *Hovězí maso* EU zásadně rozhodnutí Panelu neimplementovala i za cenu stanovených sankcí, v tomto ohledu spor poukázal na nedostatky systému řešení sporů. Co se týče případu *Airbus vs. Boeing*, povinnost implementovat byla na obou stranách, EU však nadále ilegálně intervenuje přes opakované stížnosti ze strany USA a zaujímá postoj mrtvého brouka a tzv. rozumnou dobu na řádnou implementaci pozbyla.

Na základě výše uvedeného je možno vysledovat, že v případech, které mají pro EU významný hospodářský dopad (*Banánová válka, Airbus vs. Boeing*), není ochotna implementovat rozhodnutí Panelu či Odvolacího orgánu a nadále chrání své vybrané hospodářské sektory či konkrétní subjekty. V případech citlivých společenských témat není situace odlišná (*Hovězí maso, EC Biotech*) a převládá role diplomacie, což výzkum mimo jiné ukázal, že systém řešení sporů není záležitostí ryze právní a aspekty ovlivňující implementaci rozhodnutí jsou politického a ekonomického charakteru. Zajímavou otázkou však zůstává, proč k dohodám nedochází již v první fázi procesu, jímž jsou konzultace. Je zřejmé, že EU dokud může, tak pravidla WTO obchází v rámci své obchodní politiky vůči třetím zemím, na druhou stranu pokud důsledky sporu dojdou do fáze, kdy se má podrobit výkonu rozhodnutí Panelu, nejraději by si o tom rozhodovala sama, ostatně jak reflektují dohody sjednané mimo WTO.

➤ *Hypotéza*

Na základě plynoucích závěrů z kvalitativního zhodnocení případových studií je nutno konstatovat, že došlo k úplné falsifikaci testované hypotézy. Nelze totiž tvrdit, že Evropská unie implementuje rozhodnutí Panelu řádně, včas a bez rozdílu. Včasná implementace v souvislosti s EU je pouhou utopií. Pokud vůbec dojde k implementaci, rozhodně se tak neděje bez rozdílu. V tomto ohledu je možno v chování EU najít prvky utilitarismu. V důsledku falsifikace testované hypotézy vyplývá, že chování EU není vždy v souladu s primárním právem a čl. 216 SFEU se v tomto případě nenaplnil.

Závěr

Předložená diplomová práce se primárně věnovala případové studii obchodních sporů řešených na půdě Světové obchodní organizace (WTO). Zkoumaným jevem byla implementace rozhodnutí Evropskou unií (objekt). Práce si kladla za cíl odpovědět na otázku, zda Evropská unie implementuje rozhodnutí Panelu řádně, včas a bez rozdílu, a zda tím tak naplňuje mezinárodní závazky plynoucí z čl. 216 SFEU.

Teoretická část práce je nosnou konstrukcí pro případovou studii obchodních sporů. Naplnila dílčí cíl práce, jímž bylo seznámení s WTO a jejím právním rámcem. Dále přiblížila systém řešení sporů se zřetelem na konečnou fázi procesu – implementaci.

V rámci první kapitoly, která se zabývá samotnou Světovou obchodní organizací, je zachycena její podstata a právní zakotvení. WTO je organizací mezivládní, což se reflektuje i v systému řešení sporů. Substance fungování systému je založena na provázanosti třech orgánů ustavených na základě DSU – Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů, jimiž jsou: Dispute Settlement Body, Panel – skupina nestranných odborníků a následně Appel Body – Odvolací orgán. Dále se první kapitola částečně dotkla doktríny přímého účinku práva WTO a na judikatuře Evropského soudního dvora (SDEU) je demonstrován jeho postoj k těmto účinkům. Z toho vyplynulo cenné zjištění - SDEU se k přímému účinku práva WTO nepřiklání a své stanovisko odůvodňuje tím, že normy WTO neprokazují potřebnou jasnost a přesnost a dalším argumentem proti je samotný systém řešení sporů, i s ohledem na pevně stanovené lhůty řízení je zde fakt, že je založen stále na vzájemné dohodě jednotlivých členských států. Zajímavou skutečností je i protichůdnost názorů generálního tajemníka v kontroverzních případech. I když ESD nepřisuzuje přímý účinek právu WTO, vyslovil dvě výjimky z tohoto tvrzení a to v případě *Nakajima* a *Fediol*. Je očividné, že potenciální možnost jednotlivce domáhat se náhrady škody způsobené porušením práva WTO je velmi skrovná a důležitost implementace je v tomto ohledu na místě, neboť adresáty práva WTO jsou pouze členské státy. Tento obecný postoj SDEU k přímému účinku nelze vyčítat, neboť např. v komparaci s USA se jejich názory neliší. USA si dokonce v rámci Uruguayského kole sjednalo dohodu (URAA - Uruguay Round Agreement Act), ve které je stanoveno, že vnitrostátní právo USA má přednost před protichůdnými ustanoveními výše zmíněných dohod a zakazuje soukromoprávní opravné prostředky plynoucí z jejich údajného porušování. Další otázkou může být, zda tímto postojem SDEU nevyjadřuje obavy ze ztráty své dominantní pozice k výkladu práva.

V praktické části práce byla testována stanovená hypotéza, která zněla: „*Evropská unie implementuje řádným způsobem rozhodnutí vydaná Orgánem pro řešení sporů (DSB) v rámci dodržování mezinárodních závazků plynoucích z čl. 216 SFEU.*“ Nicméně došlo k její úplné falsifikaci, tedy vyvrácení. Objektivním důkazem je zodpovězení výzkumné otázky. Nelze totiž tvrdit, že EU implementuje včas a bez rozdílu rozhodnutí Panelu ve všech případech. Z výše uvedeného zhodnocení je zjevné, že EU implementovala pouze v jednom z pěti případů. V důsledku vyvrácení hypotézy nadále plyne, že chování EU není vždy v souladu s primárním právem, neboť v tomto případě nedošlo k naplnění čl. 216 SFEU. Z tohoto hlediska je možno přisuzovat EU označení utilitaristy, neboť vůle implementovat je přímo úměrná jejímu prospěchu a odůvodnění vyvrácení hypotézy odráží tendence EU k protekcionismu. Z výzkumu také vyplynulo, že systém řešení sporů je negociační oblastí nikoliv ryze právní záležitostí.

Získané poznatky a závěry této diplomové práce mohou být platformou pro komparaci s dalšími členskými státy WTO v oblasti implementace rozhodnutí a tím tak objektivně přistupovat k reflexi mechanismu řešení sporů a zabránit tak obcházení systémových mezer.

SEZNAM LITERATURY

Monografie:

A handbook on the WTO dispute settlement system. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 215 s.

BALDWIN, Richard; WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008. 480 s.

CRAIG, Paul; DE BÚRCA, Gráinne. *EU Law: Text, Cases and Materials*. 5. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2011. 303 s.

DRULÁK, Petr: *Teorie mezinárodních vztahů*. 2. Vydání. Praha: Portál, 2010. 188 s.

HOWSE, Robert; HORN, Henrik. *European Communities: Measures Affecting the Approval and Marketing of Biotech Products*. World Trade Review. 2009, roč. 8, č. 1. 49 – 83 s.

KALÍNSKÁ, Emílie a kolektiv. *Mezinárodní obchod v 21.století*. 1.vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2010. 120-134 s.

OLECKÁ, Ivana. *Metodologie vědeckovýzkumné práce*. 1.vydání. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s. , 2010. 35-37 s.

PLECHANOVOVÁ, Běla. *Úvod do mezinárodních vztahů*. 1. Vydání. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2003. 3 s. Dostupné na < <http://docplayer.cz/21158950-Bela-plechanovova-uvod-do-mezinarodnich-vztahu-vyber-textu-institut-pro-stredoevropskou-kulturu-a-politiku-praha-2003-i-mezinarodni-vztahy.html>>.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kolektiv. *Právo světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva*. 1.vydání. Brno: Munipress, 2010. 60 s.

VAN DEN BOSSCHE, Peter; ZDOUC Werner. *The Law and Policy of The World Trade Organization – Text, Cases and Materials*. 3.vydání. New York: Cambridge University Press, 2013. 304 s

WILEY, James. *The Banana: Empires, Trade Wars, and Globalization*. USA: University of Nebraska, 2008. 280 s.

WOLFRUM, Rüdiger, STOLL, Peter-Tobias, KAISER, Karen. *WTO : institutions and dispute settlement*. 1. vydání. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. 671 s.

ZBÍRAL, David. *Jak napsat (a nepsat) odbornou práci: Zásady, návody, časté chyby* [online]. 13. dubna 2015 [cit. 30. května 2016]. Dostupné na < http://www.david-zbiral.cz/odborne-prace.htm#_Toc411854116>.

Odborné články:

HUANG, Xian Yu. *The Study of the Conflicts between the European Union (Regional Economies) and the World Trade Organization* [online]. International Journal of Social Science and Humanity, 2013 [cit. 19. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.ijssh.org/papers/228CH035.pdf>>.

STEINBERGER, Eva. *The WTO Treaty as a Mixed Agreement: Problems with the EC's and the EC Member States' Membership of the WTO* [online]. The European Journal of International Law, 2006 [cit. 16. dubna 2016]. Dostupné na < <http://www.ejil.org/pdfs/17/4/101.pdf>>.

ŽIVIČNJAK, Ivana. *Effect of WTO Law in the EU and the Individual's Right to Damages by a Breach of WTO Law* [online]. CYELP, 2012 [15. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/150/107>>.

Working papers:

BARANI, Luca. *Relationship of the EU legal order with WTO law* [online]. Institut of European Studies, 2009 [cit. 14. dubna 2016]. Dostupné na < <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/pais/research/researchcentres/csgr/garnet/workingpapers/7009.pdf>>.

DAVEY, William. *The WTO Dispute Settlement System at 18: Effective at Controlling the Major Players?* [online]. European University Institut, 2013 [cit. 23. března 2016].

Dostupné

na

<

http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/26794/RSCAS_2013_29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

GRIMMETT, Jeanne. *World Trade Organization (WTO) Decisions and Their Effect in U.S. Law* [online]. Congressional Research Service, 2011 [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1812&context=key_workplace>.

Právní předpisy:

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie ze dne 13. prosince 2007. Úř. věst. C 326, 12. října 2012.

Nařízení Komise (EHS) č. 1858/93 ze dne 9. června 1993, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (EHS) č. 404/93, pokud jde o režim podpor na vyrovnání ztrát příjmů z uvedení banánů na trh. Úř. věst. L 245, 20. září 1994

Rozsudky:

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. 3. 2005, *Leon Van Parys NV v BIRB*, C-377/02, Sb. rozh.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 30. 4. 1974, *Haegeman vs. Belgie*, C 181/73, Sb. rozh.

Internetové zdroje:

AIRBUS. *Company*. [online]. Airbus, 2016 [cit. 20. března 2015]. Dostupné na <<http://www.airbus.com/company/>>

ASIL. *The WTO Panel on the EC-Biotech Dispute Releases Its Final Report*. [online]. ASIL, 2016 [cit. 26. října 2006]. Dostupné na <<https://www.asil.org/insights/volume/10/issue/28/wto-panel-ec-biotech-dispute-releases-its-final-report>>

BARANI, Luca. *Relationship of the EU legal order with WTO law* [online]. Institut of European Studies, 2009 [cit. 14. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/pais/research/researchcentres/csgr/garnet/workingpapers/7009.pdf>>.

BARCLAY, Christopher. *The Trade Dispute between the EU and the USA over Banana* [online]. Parliament, 2016 [cit. 12. března 1999]. Dostupné na <<http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/RP99-28>>

BOEING. *Company: General Information*. [online]. Boeing, 2016 [cit. 29. března 2015]. Dostupné na <<http://www.boeing.com/company/>>

ČESKÁ TELEVIZE. *EU Ukončila obchodní válku o dovoz hovězího z USA a Kanady* [online]. ČT24, 2012 [cit. 14. března 2012]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1184959-eu-ukoncila-obchodni-valku-o-dovoz-hoveziho-z-usa-a-kanady>>

ČTK. *EU se odvolala proti verdiktu WTO o subvencování Airbusu* [online]. Flymag, 2016 [cit. 13. října 2016]. Dostupné na <<http://flymag.cz/article.php?id=11033>>

DAVEY, William. *The WTO Dispute Settlement System at 18: Effective at Controlling the Major Players?* [online]. European University Institut, 2013 [cit. 23. března 2016]. Dostupné na

EAGRI. *Přehled obchodních sporů vedených v rámci WTO – DSB od druhé poloviny r. 2009 do první poloviny r. 2011*. [online]. Ministerstvo zemědělství, 2009 - 2016 [cit. 21. července 2007]. Dostupné na <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/obchodni-spory/aktivni-obchodni-spory-2.html>>

ERRICO, John. *The WTO in the EU: Unwinding the Knot*. [cit. 12. června 2016]. Dostupné na <<http://www.lawschool.cornell.edu/research/ILJ/upload/Errico-final.pdf>>.

EU Projects with World Trade Organization (WTO) [online]. European external action service, 11. května 2016 [cit. 25. května 2016]. Dostupné na <

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/1227/eu-projects-with-world-trade-organization-wto_en>.

EUROACTIV. *Transatlantické vztahy*. [online]. Euroactiv, 2016 [cit. 31. října 2008]. Dostupné na <<http://euractiv.cz/factsheet/evropska-unie-a-svet/eu-usa-transatlanticke-vztahy/>>

EUROPA EU. *EU and Argentina settle WTO case on Genetically Modified Organisms* [online] Europa EU, 2010 [cit. 18. března 2010]. Dostupné na <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-325_en.htm?locale=en>

EUROPA EU. *Směrnice 2001/18/ES Evropského parlamentu a Rady o záměrném uvolňování geneticky modifikovaných organismů do životního prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/220/EHS*. [online] Europa EU, 2001 [cit. 12. března 2001]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/health/files/eudralex/vol-1/dir_2001_18/dir_2001_18_cs.pdf>

EUROPARL. *Konec obchodní války o hormonálně upravené hovězí maso: vítězství obou stran* [online]. EUROPA, 2016 [cit. 13. března 2012]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/news/cs/news-room/20120314IPR40752/konec-obchodn%C3%AD-v%C3%A1lky-o-hormon%C3%A1ln%C4%9B-upraven%C3%A9-hov%C4%9Bz%C3%AD-maso-v%C3%ADt%C4%9Bzstv%C3%AD-obou-stran>>

EUROPARL. *Transatlantické vztahy: USA a Kanada* [online]. EUROPA, 2016 [cit. 01. září 2016]. Dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.1.html>

EUROSKOP. *Spor o režim dovozu banánů do EU se po 16 letech chýlí ke konci* [online]. Vláda České republiky, 2005 - 2016 [cit. 03. prosince 2009]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/38/14723/clanek/spor-o-rezim-dovozu-bananu-do-eu-se-po-16-letech-chyli-ke-konci>>

FOOD STANDARDS. *Hormonal growth promotants in BEEF* [online]. FSANZ, 2011 [cit. 01. března 2011]. Dostupné na

<<http://www.foodstandards.gov.au/consumer/generalissues/hormonalgrowth/Pages/default.aspx>>

HOLUBOVÁ, Eva. *Rozvojová politika: Banánová válka* [online]. Roithová, 2016 [cit. 20. září 2005]. Dostupné na <http://www.roithova.cz/rozvojova_politika/101/>

China's economy and the WTO: All chase [online]. Economist.com, 11. prosince 2011 [cit. 14. června 2016]. Dostupné na <<http://www.economist.com/node/21541448>>.

Introduction to trade defence policy [online]. Evropská komise [cit. 13. května 2016]. Dostupné na <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_151014.pdf>.

IRWIN, A. Douglas; PAVCNIK, Nina. *Airbus versus Boeing Revisited: International Competition in the Aircraft Market* [online]. NBER, 2016 [cit. 31. října 2014]. Dostupné na <<http://www.nber.org/papers/w8648>>

JOSLIN, Tim; ROBERTS, Donna; HASAN, Ayesha. *The Beef-Hormone Dispute and its Implications for Trade Policy* [online]. USDA's National Research Initiative, 1997 [cit. 15. května 1997]. Dostupné na <<http://www.pf.uni-lj.si/media/beef.hormones1.pdf>>

LISSEL, Elenor. *Conflicts between WTO Law and EC Law - A study on antidumping legislation and direct effect* [online]. Lund University [cit. 20. dubna 2016]. Dostupné na <<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1334406&fileId=1646273>>.

MZV. *Zákaz EU na dovoz tuleních výrobků z Kanady*. [online]. MZV ČR, 2016 [cit. 25. listopadu 2013]. Dostupné na <http://www.mzv.cz/ottawa/cz/obchod_a_ekonomika/kanada_odsuzuje_rozhodnuti_wto_ve.html>

PAZDERA, Josef. *Většina zemí v EU usiluje o zákaz geneticky modifikovaných plodin*. [online]. Osel, 2016 [cit. 05. října 2015]. Dostupné na <<http://www.osel.cz/8464-vetsina-zemi-v-eu-usiluje-o-zakaz-geneticky-modifikovanych-plodin.html>>

PROTI SRSTI. *Fakta o lovu tuleňů*. [online]. Proti srsti, 2010 [cit. 07. února 2010]. Dostupné na <<http://www.protisrsti.cz/fakta-o-lovu-tulenu.htm>>

STEIN, Nicholas. *Yes, We Have No Profits The rise and fall of Chiquita Banana: How a great American brand lost its way* [online]. Fortune Magazin, 2001 [cit. 26. listopadu 2001]. Dostupné na <http://archive.fortune.com/magazines/fortune/fortune_archive/2001/11/26/314058/index.ht>.

VAGADAY, David. *Po dvaceti letech skončila banánová válka* [online]. CN Invest, 2001 – 2016 [cit. 09. listopadu 2015]. Dostupné na <<http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/po-dvaceti-letech-skoncila-bananova-valka-931202>>

WORLD TRADE LAW. *Tables and Statistics* [online]. worldtradelaw.net, 2016 [cit. 20. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.worldtradelaw.net/login.php?requested=%2Fstatic.php%3Ftype%3Ddsc%26page%3Dstats>>.

WTO, 2016 [cit. 07. října 2007]. Dostupné na <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds347_e.htm>

WTO. *About WTO – What we are* [online]. wto.org., 2016 [cit. 19. dubna 2016]. Dostupné na <https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm>.

WTO. *Dispute Settlement: Dispute DS316, European Communities - Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft* [online]. WTO, 2016 [cit. 13. dubna 2012]. Dostupné na <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds316_e.htm>

WTO. *Dispute Settlement: Dispute DS317, United States - Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft* [online]. WTO, 2016 [cit. 20. července 2005]. Dostupné na <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds317_e.htm>

WTO. *Dispute Settlement: Dispute DS347, European Communities and Certain Member States — Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft (Second Complaint)* [online].

WTO. *EC Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones) Complaint by the United States*, WT/DS26/R/USA [online]. WTO, 1998 [cit. 16. ledna 1998]. Dostupné na <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/hormab.pdf>

WTO. *European Communities — Measures Affecting the Approval and Marketing of Biotech Products* [online]. WTO, 2016 [cit. 17. ledna 2008]. Dostupné na <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds291_e.htm>

WTO. *European Communities: Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products*. [online]. WTO, 2016 [cit. 18. června 2014]. Dostupné na <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds400_e.htm>

WTO. *Minutes of Meeting: Held in the centre William Rappard*. [online]. WTO, 2016 [cit. 28. ledna 2013]. Dostupné na <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Cig6NTIVxiAJ:https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/DDFDocuments/115700/q/WT/DSB/M328.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

WTO. *US – Continued suspension of obligations (WT/DS320), and Canada – Continued suspension of obligations (WT/DS321)* [online]. WTO, 2007 [cit. 01. července 2007]. Dostupné na <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/july/tradoc_135460.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AB – Appeal Body (Odvolací orgán)

ACP – země Afrika, Karibik, Pacifik

DSB – Dispute Settlement Body (Orgán pro řešení sporů)

DSU – Dispute Settlement Understanding (Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů)

EU – Evropská unie

GATT – General Agreement on Tariffs and Trade

SDEU – Soudní dvůr Evropské unie

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

URAA – Uruguay Round Agreement Act

WTO – World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Obrázek 1: Vývojový diagram procedury při řešení sporů.....	20
Tabulka 1: Postupné snižování cla na dovoz banánů v letech 2009 – 2017, v eur/t	28
Tabulka 2: Obchod mezi EU a USA, v letech 2012 – 2014, v mld. eur.....	34
Tabulka 3: Obchod mezi EU a Kanada, v letech 2012 – 2014, v mld. eur	34